Esipuhe Prophetast

Danielist.

Mitä mies Daniel on ollut.

DAniel oli myös yxi niistä fangeista/jotca Cuningas Nebucad Nezar andoi wiedä Jerusalemist Babelijn: Mutta mitä hänen siellä tapahtui/ja mixi cuuluisaxi miehexi hän siellä tuli Jumalan ja ihmisten edes/cuinga suuren ilon ja lohdutuxen wiheljäiset Judalaiset/jotca hänen cansans fangina olit/hänestä sait/sencaltaises heidän murhesans: anda tämä hänen kirjans ja Prophetians yldäkylläises tietä.

Mitä hänen kirjasans on.

I. Cap.

Ensimäises Cap. puhutan Danielin cunnist ja cunnialiest elämäst/cuinga pyhä ja jumalinen hän oli/ja cuinga suuri ja wahwa usco hänellä oli Jum n tygö/sencaltaises autias ja wimmarus pacanalises menos/ja niin mones cauhias pahennuxes/cuin hänen Babelis jocapäiwä näkemän ja cuuleman piti: ja pysyi cuitengin luiana ja wahwana/woittain caicki ne sydämesäns: Sentähden näytti myös Jumala hänelle (cuin cohta seura) niin suuren armon ja niin corkiast cunnioitta/ensin hengelliest/lahjoittain hänen wisaudella/ja ymmärryxellä ylidzen caickia ihmisiä/sijtte myös mailmalliset/että hän hänen niin corgotta/ja niin suuria ihmeitä ja töitä hänen cauttans teke ja toimitta.

II. Cap.

Toises Cap. enänc Danielin cunnia ja jalous/johonga syy oli Nebucad Nezarin uni/cosca Daniel sen unen Jumalan ilmoituxen cautta osa ja selittä/ja sentähden tule Förstixi coco Babelin waldacunnas/ja Pispaxi eli Päämiehexi caickein hengellisten ja oppenuitten päälle.

III. Cap.

Colmannes Cap. kirjoitta hän suuren ihmen uscosta/jonga cautta ne colme miestä tuliset pädzis niin ihmelliset ja woimalliset warjeltin: josta tapahtui/että Cuningas oppi tundeman Jumalan/ja annoi kirjoituxen cautta cuulutta coco hänen woldacunnasans hänen kijtoxens ja ylistyxens.

IV. Cap.

Neljännes Cap. puhutan julmain ja kiuckuisten Tyrannein ihmelliset ja cauhiast rangaistuxest: Että sildä suurelda ja woimalliselda Cuningalda taito ja toimi niin peräti otetan pois/että hän piti cahleisin pandaman niincuin hullun coiran/ja annettaman käydä medzäs/niincuin sen joca ei yhtän ihmistä tykönäns kärsi rainnut: Cuitengin on se fangen lohdullinen ja iloinen wertaus caikille jumalisille Herroille ja Försteille/että Jumala tämän Tyrannin Cuningan werta caunisen puuhun/joca caicki eläimet hänen hedelmistäns rawidze/ja hänen warjosans lewätä anda: tietä andain sen suuren ja moninaisen hyödytyxen/cuin ihmisille Estwallan cautta tapahtu.

V. Cap.

Wijdennes Cap. puhutan taas Tyranneja wastan wielä cauhiammast cuin ennen/cusa Cuningas andoi idzens rangaista ja käändyi Jumalan tygö oikialla catumuxella/nöyrydellä ja tunnustuxella/niin että hän ilman epäilemätä Tyranniста jumalisexi ja pyhäxi miehexi tuli. Mutta täsä se paatunut ja catumaton Tyranni/joca niin surutoinna ja iloisest elt hänen pahudesans/armottomasta rangaistan/niin että hän sekä hengestäns/maastans ja Canssastans yhtä haawa päästi.

VI. Cap.

Cuudennes Cap. puhutan suloisest/cuinga hywä ja jumalinen Cuningas Danieli niin racasta: Mutta Danielin täyty sen maxa niiden suurten öyckäritten tykönä/jotca h nelle osottawat Herrain palcan: Ja joutu sihen/että hän heitettin leijonein luolaan: Mutta Jumala ilmoitta idzens taas ihmelliset/ilmeiset ja lohdulliset/ja käändä tämän asian niin/että Danielin wihamiesten idze täyty niellä/mitä he olit walmistanet hänen eteens.

VII. Cap.

Seidzemennes Cap. alcawat ne näyt ja Prophetiat/tulewaisista waldacunnista ja erinomaiset Christuxen waldacunnasta/jonga tähden caicki nämät näyt tapahtuwat/ja ensist ne neljä waldacunda/jotca hän ennen toises Cap. sillä suurella cuwalla ennusti/ne näke hän täsä taas toises muodos ja wertauxes: Nimittäin/neljäs pedos/enimmitten sen neljännen pedon/se on/Ruomin waldacunnan tähden/josta hän jotakin enämbi sano tahto: Sillä Ruomin waldacunnan aicana oli caickein corkein asia maan päällä tapahtuwa/nimittäin/että Christus oli tulewa/ihmisiä pelastaman/ja mailma piti lopun saaman.

VIII. Cap.

Cahdexannes Cap. on Danielilläk erinomainen näky/joca ei coco mailmast ymmärretäwä ole/niineuin endiset: Waan hänen/Canssastans Judaalisist/cuinga heille tapahtuman piti ennen Ruomin waldacunda ja ennencuin Christus tulewa oli: nimittäin/colmannes waldacunnas/joca oli suuren Alexandrin/cosca he niin surkiast piti poljettaman ja waiwattaman sildä julmalda Tyrannilda Antiochuxelda.

IX. Cap.

Yhdexännes Cap. on ensist sangen caunis rucous/cusa Daniel rucoile Canssans edest/joca Babelis fangina oli ja Jerusalemin Caupungin ja Templin/että Judalaiset tulit cotia jällens ja Jumalan palweluxen toimittaisit. Se rucous cuullan/ja hänelle ilmoitetan cuinga monda ajastaica wielä oli Christuxen tulemiseen/ja hänen ijancaickisen waldacundans alcuun. Ja on tämä sangen suuri ja ihmellinen ilmoitus Christuxesta/joca ajan cansa niin wisust ja tarcast sopi.

X. Cap.

Kymmenennes Cap. on yhdestoistakymmenennest esipuhe/Cuitengin kirjoitta Daniel siinä jotakin erinomaist Engeleist/jota muutoin Raamatus ei cusacan löytä: nimittäin/että hywät Engelit sotiwat pahoja wastan/ja warjelewat ihmisiä. Cudzu hän myös pahat Engelit Försteixi/sanoden: Grekin maan Försti/etc.

XI. Cap.

Ensimäises toistakymmenennes lugus Prophetera Daniel hänen Canssallens Judalaisille/jotakin sencaltaista cuin hän cahdexannesakin Cap. teke siitä suurest Alexandrist/ja niistä cahdesta Cuningan waldacunnasta Syriast ja Egyptist/sen teke hän enimmäst Antiochuxen tähden/joca Adelixi cudzutan. joca Judalaisia waiwama:: piti. Mutta hän kirjoitta hänest niin/että sanat lopulda sinne joutuwat/että Antiochuxen nimellä ymmärretän Antichristus/ja tarcoitta sillä tätä meidän wijmeistä aica juuri duomio päiwän edellä: Sillä caicki opettajat yximielisest sencaltaisen Prophetian Antiochuxest ymmärtäwät Antichristuxest/niincuin myös sanat sopiwat/ja waatiwat/ettei hän ymmärrä ainoastans Antiochust: Waan secoitta hänen ja Antichristuxen yhten/ja pimittä niin ehdollans selkiät ja puhtat sanat.

XII. Cap.

Toinen toistakymmenes Cap. nijncuin caicki oppettajat yximielisest selittäwät/sopi Antiochuxen nimen alla Antichristuxeen/ja tähän wijmeisceen aican / josa me elām. Sentähden ei ole täsä nyt enä Historiat edzimist / waan se selkiä ja puhdas Evangelium näyttä yldäkyllä/ja sano jocaidzelle tällä ajalla/cuca se oikja Antiochus on / joca idzens caickein jumalain päälle corgottanut/ja waimolliseста rackaudesta/se on / Awioskäskystä ei lucua pitänyt ole/ waan kieldänyt sen/ja nijn täyttänyt mailman hänen jumalans epäjumalan palweluxella / ja lihallisella häpiällä / ja jacanut tawaroita ja rickautta mailmas / etc. Sillāns myös me annam olla: Sillä tämän Cap. ymmärrys ja Antiochuxen hengellinen selitys on nyt käsis/ja/nijncuin hän sano/pitä cuolluitten nousemus ja toinen wapahdus cohta peräst seuraman.

Cuinga Danielin kirja hedelmäliseст luettaman pitä.

Joca nyt Danielin Prophetiat ja muuta sencaltaista Raamatus hedelmäliseст ja ei huckan luke eli cuulla tahdo/hän älkän rippuco palsais sanois eli Historias / hänen häijyn himons täyttexi / waan nijncuin nämät tapahtunet/selitetyt/ja caikille köyhille wiheljäisille ihmisille kirjoitetut owat / wilwottuxexi ja lohduttuxexi: Nijn wilwottacan/ wahwistacan ja lohduttacan hän myös näillä hänen murhellista ja heicko sydändäns / ettei hän nijsä murheis ja wastoinkäymisis cuin hänen mailmas kärsimän pitä / epäilis / waan odotais kärsimises sitä wapahdusta/jota caicki jumaliset ja hurscat Christityt ikäwöidzewät ja toiwowat meidän HERran Jesuxen Christuxen tulemises / Jumala andacon meille hänen armons/Amen.

Prophета Daniel.

I. Lucu.

NEbucad Nezar Babelin Cuningas pijrittä ja woitta Jerusalemin / wie pois Cuningan Jojachimin / ja monicahtoja Canssasta / ja osan Jumalan huonen astioista Babelijn/v.1.käske walita muutamita fangeista ja anda opetetta Chalderein wijsaudes colme wuotta/että he sijtte palwelisit Cuningasta / v.3. Daniel hänen cumpanittens cansa oteran sijhen / v.6. Että he pelkäwät Jumalata/etc. lahjoitta hän heidän cauniudella ja ymmärryxellä enä cuin muita/ v.8. Että he määräyllä ajalla woittawat caicki wijsat Babelin waldacunnas/v.17.

Nebucad-Nezar woitta Jerusalemin/ ja wie monicahtoja fangina Babelijn/ A.M.3359. 4.Reg.24: 1. 2.Par.36: 6.

1 TOlmandena Jojachimin Judan Cuningan waldacunnan wuotena/tuli Nebucad Nezar Babelin
2 Cuningas Jerusalemin eteen/ja pijritti sen. Ja HERra andoi Jojachimin Judan Cuningan hänen käsijns / ja muutamita astioita Jumalan huonesta / ne andoi hän wiedä Sinearin maalle/hänen jumalans huonesen / ja pani ne astiat hänen jumalans tawaraarckuun.
3 JA Cuningas sanoi Aspenalle ylimmäiselle camaripalweliallens / että hänen
piti Israelin lapsista Cuningaliseста sugusta ja Herrain lapsista walidzeman/ Wirhettömiä poikia / caunita / toimellisia / wijsaita/ ymmärtäwäisiä/taitawita/jotca soweliat olisit palweleman Cuningasta / ja oppiman Chaldean kirjoituxia ja kieldä. 4 5 Nijlle toimitti Cuningas mitä heille jocapäiwä annettaman piti omasta ruastans / ja sijtä wijnasta jota hän idze joi / että he nijn colme wuotta caswatettaman / ja sijtte Cuningan edes palweleman piti. 6 Joiden seas olit Daniel/Hanania/Misael ja Asaria Judan lapsista. 7 Ja se ylimmäinen camaripalwelia nimitti heidän/ja nimitti Danielin Belsazerixi / ja Hananian Sadrachixi / ja Misaelin Mesachaxi/ja Asarian Abed Negoxi.

Daniel ja hänen cumpanins opetetan Chalderein wijsaudes.

Mutta Daniel aicoi sydämesäns / ettei 8 hän Cuningan rualla eikä sillä wynalla/jota hän idze joi / händäns saastutais / ja rucoili ylimmäistä camaripalweliata / ettei hän id-

9 zens saastutais: Ja Jumala andoi Danielille/että hänelle ylimmäinen camaripalwelia
10 ystäwällinen ja armollinen oli. Se sanoi hänelle: Minä pelkän minun Herrani Cuningasta/joca teille teidän ruocan ja juoman toimittanut on/ jos hän näkis teidän caswon laihemmaxi/cuin muiden teidän ikäisten/nijn te minun sijtte saatte Cuningan tykönä pois
11 hengeldäni. Nijn sanoi Daniel Melzarille/ jolle ylimmäinen camaripalwelia Danielist/ Hananiast/ Misaelist ja Asariast käskyn andanut oli. Coettele sinun palwelioitas kymmenen päiwä/ ja annettacan meille puuro
12 syödäxem ja wettä juodaxem. Ja anna nijn meidän muokom ja nijden poikain/ jotca Cuningan ruasta syöwät/cadzotta/ja nijncuin sinä sijtte näet/tee nijn palwelioilles. Ja hän
14 totteli heitä sijnä/ ja coetteli heitä kymmenen päiwä. Ja kymmenen päiwän peräst olit he
15 caunimmat ja lihawammat ruumilda/ cuin caicki nuorucaiset/jotca Cuningan ruast söit.
16 Nijn pani Melzari pois heidän määrätyn ruocans ja juomans/ja andoi heille puuro.

Daniel ja hänen cumpanins woittawat caicki Chalderit wijsaudes.

17 Waan näiden neljän Jumala andoi heille taidon ja ymmärryxen caickinaisis kirjoituxis ja wijsaudes: Waan Danielille annoi hän ymmärryxen caickinaisis näyis ja unis.
18 JA cosca se aica culunut oli jonga Cuningas määrännyt oli/ wei heidän ylimmäinen camaripalwelia NebucadNezarin
19 eteen. Ja Cuningas puhui heidän cansans/ ja ei caickein seas yhtäkän löytty/joca Danielin/Hananian/ Misaelin ja Asarian caltainen oli/ja he tulit Cuningan palwelioixi. Ja
20 Cuningas löysi heidän caikis asiois kymmenen kerta toimellisemmaxi ja ymmärtäwäisexi/cuin caicki tähtein tutkiat/ ja wijsat coco
Ins. 61 28. 21 hänen waldacunnasans. Ja Daniel oli siellä haman ensimäisen Corexen wuoden asti.

Wers. 2. Sinearin) on Babelin maa/ Gen. 10: 20. W. 17. Jumala andoi heille taidon/etc. caickinaisis kirjoituris) se on: he opit ne taidot/ cuin Chaldereillä kirjoitetut olit. Cadzo/ Exod. 31: 6.

II. Lucu.

CUningas NebucadNezar näke unda ja unhotta sen/ v. 1. Cudzu caicki wijsat maaldans sanoman ja selittämän unda/v. 2. Mutta ettei he taida/v. 4. käske hän tappa heidän/v. 12. Cosca Daniel sen ymmärtä/ tule hän Cuningan eteen ja ano aica sanoaxens hänelle unen/ v. 14. Rucoile Jumalata cumpaninens/v. 17. Joca ilmoitta hänelle unen/v. 19. Daniel mene Cuningan tygö/ rucoile wijsasten edest/v. 24. Sano hänelle unen/v. 36. ja selittä sen/v. 36. Josta Cuningan täyty tunnusta Danielin Jumalan caickein jumalain Jumalaxi/v. 46. Corgotta Danielin cumpaninens suurixi herroixi hänen waldacunnasans/v. 48.

1 OIsna NebucadNezarin waldacunnan wuonna/ näki NebucadNezar unda/ josta hän hämmästyi/ nijn että hän heräis. 2 Ja hän käski caicki tähtein tutkiat ja wijsat ja noidat ja Chalderit cudzua cocon/ sanoman Cuningalle hänen undans. Ja he tulit ja astuit Cuningan eteen. 3 Ja Cuningas sanoi heille: minä näin unda/josta minä peljästyin/ja minä mielelläni tahdoisin tietä/ mikä se uni oli.

Cuningas NebucadNezar näke unda.

Cudzu hänen tietäjäns sanoman ja selittämän sitä.

4 Nijn sanoit Chalderit Cuningalle Syrian kielellä: Herra Cuningas/Jumala andacon sinun cauwan elä: sano sinun palwelioilles uni/ nijn me tahdom selittä sen. 5 Cuningas wastais/ja sanoi Chaldereille: minä olen unhottanut/ jollet te minulle ilmoita unda ja selitä händä/nijn te pitä caicki peräti tapettaman/ja teidän huonen häpiälisest cuikistettaman. 6 Waan jos te minun tietä annatte unen ja selityxen/ nijn teidän pitä saaman lahjoja/andimita ja suuren cunnian minulda: sentähden sanocat minulle uni ja selitys. 7 He wastaisit jällens/ ja sanoit: Cuningas sanocan hänen palwelioillens unen/ nijn me tahdom selittä.

Chalderin tietäjät ei tiedä sano unda.

8 Cuningas wastais/ja sanoi: totiest minä ymmärrän/ että te aica culutatte/ cosca te näette minun sen unhottaneri. 9 Mutta jollet te minulle unda sano/ nijn teidän pitä duomittaman/ nijncuin ne jotca walheitans ja juttujans minun edesäni puhuman ruwennet owat/ sijhenasti että aica culuis.

10 Sentähden sanocat minulle uni/ nijn minä ymmärrän/ että te myös selityxen osatte. Nijn wastaisit Chalderit Cuningan edes/ja sanoit hänelle: Ei yhtän ihmistä ole maan päällä/joca sano taita/ mitä Cuningas ano/ ei ole myös yhtän Cuningast cuinga suuri ja woimallinen hän sijtte olis/ joca sencaltaista joldaculda tähtein tutkialda/ wijsalda eli Chalderildä waati. 11 Sillä se jota Cuningas ano/on ylön corkia/ ja ei yrikän muista ole/ joca sen Cuningalle sano taita/ paidzi jumalita/jotca ihmisten seas ei asu.

12 Cuningas käske tappa wijsans.

SIlloin wihastui Cuningas sangen suuresti/ja käski caicki wijsat Babelis tappa. Ja duomio annettin/ että wijsat tapettaman piti/ 13 ja Danielit hänen cumpanittens cansa myös edzittin tapetta.

14 NIjn Daniel tietä andoi sencaltaisen duomion ja käskyn Ariochille Cuningan ylimmäiselle päämiehelle/joca meni ulos

tappa-

Daniel ano aica sanoxens hänelle unen.

15 tappaman wijsaita Babelis. Ja hän rupeis/ ja sanoi Cuningan käskyläiselle Ariochille: mixi nijn angara duomio on käynyt ulos Cuningalda? Ja Arioch annoi Danielin tietä.

16 Nijn meni Daniel ylös/ja rucoili Cuningasta/että hän andais hänelle aica/ sanoxens Cuningalle selityst.

Daniel rucoile Jumalata/ ja Jula ilmoitta hänelle unen.

17 JA Daniel meni cotia ja ilmoitti sen cumpanillens Hananialle/ Misaelille ja Asarialle.

18 Että he Jumalalda armo rucoilisit sencaltaisen salaisen asian tähden/ ettei Daniel cumpaninens ynnä muiden wijsasten cansa Babelis huckuis.

19 Nijn ilmoitettin Danielille sencaltainen salainen asia yöllä näysä.

20 Josta Daniel kijtti Jumalata taiwast/ alcoi ja sanoi: **kijtetty olcon Jumalan nimi ijancaickiseſt ijancaickiseen/ sillä hänen on wijsaus ja wäkewys.**

21 **Hän muutta ajat ja hetket. Hän pane pois Cuningaita/ja pane Cuningaita siallens/ hän anda wijsaille heidän wijsaudens / ja ymmärtäwäisille heidän ymmärryxens.**

22 Hän ilmoitta mitkä sywät ja salatut owat/hän tietä mitä pimiäs on / sillä hänen

23 tykönäns on sula walkeus. Minä kijtän ja ylistän sinua minun Isäni Jumala/ettäs minulle wijsautta ja wäkewyttä lainat / ja nyt ilmoittanut olet / jota me sinulda rucoilim/ nimittäin / sinä olet meille Cuningan asian ilmoittanut.

Daniel wastaa wijsasten edest ja autta heitä.

24 SIlloin meni Daniel Ariochin tygö/jolla Cuningalda käsky oli wijsaita Babelis hucutta/ja sanoi hänelle näin: Älä tapa wijsaita Babelis/ waan wie minua ylös Cuningan tygö/minä tahdon Cuningalle selityxen sanoa.

25 Arioch wei Danielin kijrust Cuningan eteen / ja sanoi hänelle näin: yxi on löytty Judalaisten fangein seast/joca Cuningalle sen selityxen sano taita.

26 Cuningas wastais/ ja sanoi Danielille / joca Belsazerixi cudzuttin: Oletco sinä se / joca minulle sen unen/jonga minä nähnyt olen/ja hänen selityxens ilmoitta taidat?

27 DAniel wastais Cuningan edes/ja sanoi: Sitä salaust/cuin Cuningas anoi tietä/ ei wijsat / oppenet/tähtein tutkiat ja noidat taida Cuningalle ilmoitta.

28 Waan Jumala taiwast/ hän taita salaiset asiat julista/ja tiettäwäxi teki Cuningas Nebucad Nezarille/ mitä tulewaisis aigois tapahtuman pitä.

Daniel sano ja selittä Cuningalle unen.

29 NIin on tämä sinun unes / ja sinun näkys/cuin sinä macaisit. Sinä Cuningas sinun wuotesas ajattelit / mitä tästedes tapahtuman pidäis/ja se joca salaiset ilmoitta/ hän on sinulle osottanut/cuinga tapahtuman pitä.

30 Nijn owat sencaltaiset salaiset asiat minulle ilmoitetut / ei minun wijsaudeni tähden/cuin se olis suurembi / cuin caickein jotca eläwät. Waan sentähden on se minulle ilmoitettu / että sen selitys pidäis Cuningalle tiettäwäxi tuleman/ja sinä saisit sinun sydämes ajatuxet tietä.

31 Sinä Cuningas näit/ja cadzo / suuri ja corkia cuwa seisoi sinun edesäs / ja se oli hirmuinen nähdä.

32 Sen cuwan pää oli parahimmast cullast / mutta rinda ja käsiwarret olit hopiast / sen wadza ja landet olit waskest.

33 Sen säären olit raudast / sen jalgat olit puolittain raudast/ja puolittain sawest.

34 Sencaltasta sinä näit / sijhenasti cuin yxi kiwi temmattin ilman käsitä/ja löi sen cuwan jalcoin/ jotca raudast ja sawest olit/ja murensi heidän.

35 Silloin tulit ne caicki muserretuxi/rauta/sawi/waski/hopia ja culda / ja tulit nijncuin acanat suuwirijhes / ja tuuli wei ne pois/ nijn ettei nijtä sillen taittu löyttä: mutta kiwi joca cuwa löi/tuli suurexi wuorexi/ nijn että se coco maan täytti.

36 Tämä on se uni/nyt me tahdomma Cuningalle sen selityxen sanoa.

Babelin Monarchia.

37 SInä Cuningas olet Cuningasten Cuningas / jolle Jumala taiwast walda-cunnan/woiman / wäkewyden / ja cunnian andanut on.

38 Ja caicki joisa ihmisen lapset asuwat/ja eläimet kedolla/ja linnut taiwan alla on hän sinun käsijs andanut / ja sinulle näiden caickein päälle lainais wallan. Sinä se cullainen pää olet / sinun jälkes pitä yhden

Perstan.

39 toisen waldacunnan tuleman/halwembi cuin sinä. Sijtte se colmas waldacunda/joca waskinen on / jonga pitä caicki maacunnat hallidzeman.

Grecia. Ruomia.

40 Sen neljännen pitä cowan oleman nijncuin raudan / sillä nijncuin rauta särke ja murenda caicki / ja nijncuin rauta caicki ricko/juuri nijn tämän pitä myös caicki särkemän ja murendaman.

41 Mutta että näit jalgat ja warpat/puolittain sawest ja puolittain raudast / sen pitä jaetun waldacunnan oleman. Cuitengin pitä raudan istuttamiseſt sijhen jäämän / nijncuin sinä näit raudan olewan sawella secoitetun.

Ja että

42 Ja että warpat sen jalgois / puolittain rauta / ja puolittain sawi oli / sen pitä puolittain wahwan / ja puolittain heicon waldacunnan oleman. 43 Ja että näit raudan secoitetun sawella / kyllä he ihmisen siemenellä secoitetan / mutta ei he cuitengan ripu kynni toinen toisesans / nijncuin ei rauta taita secoitetta sawen cansa yhten.

Christuxen waldacunda. 44 **Mutta näiden waldacundain aicana on Jumala taiwasta yhden waldacunnan asettawa / joca ei ikänäns cukisteta / ja hänen waldacundans ei pidä toiselle Canssalle annettaman / sen pitä caicki nämät särkemän ja hajottaman / mutta sen pitä ijancaickiseſt pysymän.** r 45 Nijncuin sinä näit kiwen / ilman käsitä temmatun / joca raudan / wäsken / sawen / hopian ja cullan muserta. Nijn on suuri Jumala Cuningalle näyttänyt / cuinga kästäläjin tapahtuman pitä / ja tämä on totiseſt se uni / ja sen selitys on oikia.

Cuningas tunnusta Danielin Jumalan. 46 Nijn langeis Cuningas NebucadNezar caswoillens / ja cumarsi Danieli / ja käski 47 tehdä hänelle ruocauhria ja polttouhria. Ja Cuningas wastais Danielille / ja sanoi: **Ilman epäilemät teidän Jumalan on caickein jumalain Jumala / ja caickein Cuningasten HERra / joca salaiset asiat ilmoitta taita / ettäs tämän salaisen asian olet ilmoitta taitanut.** Daniel korgotetan. 48 **Ja Cuningas corgotti Danielin / ja annoi hänen suuria ja paljon lahjoja / ja teki hänen Förstixi coco Babelin maacunnas / ja pani hänen Päämiehexi caickein wijsasten päälle Babelis.**

49 Ja Daniel rucoili Cuningasta / että hän panis Babelin maacundain päälle Sadrachin / Mesachin / Abed Negon: Mutta Daniel idze oli Cuningan tyköná hänen cartanosans.

Vers. 18. Että he rucoilisit) Rucous on meidän ainoa lohdutuxem ja turwam / ja ei puutu. v. 21. Muutta ajat ja hetket) Hän määrä ajan cuinga cauwan cukin waldacunda seisoman pitä / setä cuinga cukin ihminen elämän ja cukin cappale oleman pitä v. 41. Raudan isuttamiseſt) muutamat lukewat: raudan wäkewydeſt / ja on nijn paljo: että Ruomin waldacunda pitä silloin jaettaman ja sirtämän / nijncuin taimi eli juuri toiseen paickan wiedän / ja pitä oleman cuitengin sen raudan eli waldacunnan taimi ja ei toinen usi waldacunda. Nämät caicki owat tapahtunet / cosca Ruomin waldacunda Greckiläisildä Saxalaisille on tullut Pawin ja Carolus Magnuxen cautta. v. 46. cumarsi) Tämä on pacanalisen Cuningan työ ja sanat / joca ei paremmin tiennyt eikä oppenut ollut / jotca eikä täsä eikä mualla Danielille kelpa. Sentähden ei taita myös tästä päättä / että jotacuta ihmistä pitä rucoildaman / ja uhrattaman hänelle.

III. Lucu.

CUningas NebucadNezar teettä suuren cuwan / cudzu Canssan cocon caikista hänen maacunnistans palweleman sitä / v. 1. Colme Danielin cumpanita ei tahdo palwella cuwa / v. 8. Cosca heidän päällens cannetan / ja muodan Cuningan eteen / ei he wielä siitteckän tahdo sitä tehdä / v. 13. Heitetän sentähden Cuningan käskyn jälken cuumaan pädzijn / v. 19. HERra warjele heidän wahingosta: josta Cuningas hämmästy / cudzu heidän pädzistä / v. 91. Ylistä HERra heidän Jumalatans / ja corgotta heidän suureen cunniaan / v. 95.

NebucadNezar teetä cuwan / ja käske cumarta sitä.

1 CUningas NebucadNezar teetti culdaisen cuwan cuutta kymmendä kynärätä corkian ja cuutta kynärätä lewiän / ja andoi sen panna Babelin maalla caunille kedolle. 2 Ja Cuningas NebucadNezar lähetti Förstein / Herrain / maanwanhimbain / Duomarein / käskyläisten / Raadiherrain / wircamiesten ja caickein woimallisten perän maalla / että he tulisit cocon sitä cuwa wihkimän / jonga Cuningas NebucadNezar oli andanut panna ylös. Silloin tulit cocon Förstit / Herrat / 3 maanwanhimmat / Duomarit / käskyläiset / Raadiherrat / wircamiehet ja caicki woimalliset maalda / cuwa wihkimän / jonga Cuningas NebucadNezar oli andanut panna ylös / ja heidän piti astuman cuwan eteen / jonga NebucadNezar oli andanut panna ylös.

4 Ja cuuluttaja huusi caickein cuulden / se olcon sanottu Canssalle / wäelle ja kielille. 5 Cosca te cuuletta Basunan helinän / huilut / harput / Candelet / Psaltarit / Trometit / ja caickinaiset soittamiset / nijn teidän pitä langeman maahan ja sitä culdaista cuwa cumartaman / jonga Cuningas NebucadNezar on andanut panna ylös. 6 Mutta joca ei silloin lange maahan ja cumarra / sen pitä cohta cuumaan pädzijn heitettämän. 7 Cosca he sijs cuulit Basunan helinän / huilut / harput / candelet / Psaltarit ja caickinaiset soittamiset / langeisit caicki Canssa maahan / wäki ja kielet / ja cumarsit sitä culdaista cuwa / jonga Cuningas NebucadNezar oli andanut panna ylös.

Danielin cumpanit ei tahdo cumarta cuwa.

8 COhta sillä hetkellä astuit monicahdat Chaldean miehet edes / ja cannoit Judalaisten päälle. 9 Ja sanoit Cuningas NebucadNezarille: Herra Cuningas / Jumala suocon sinun cauwan elä. 10 Sinä olet andanut yhden käskyn / että caicki ihmiset / cosca heidän cuuleman piti Basunan helinän / Trometit / harput / huilut / candelet / Psaltarit ja caickinaiset soittamiset / piti heidän langeman maahan / ja sitä culdaista cuwa cumartaman. 11 Waan joca ei langeis maahan ja cumarrais

piti cun-

piti cuumaan pädzijn heitettämän. Nyt on Judan miehiä / jotcas wircoihin Babelin maacunnas aſettanut olet / Sadrach / Meſach / AbedNego / ne cadzowat ylön ſinun käſkys / ja ei cunnioita ſinun jumalitas / eikä cumarra ſitä culdaiſta cuwa / jongas olet andanut panna ylös.

13 Silloin käſki NebucadNezar kiucus ja wihoiſans / että hänen eteens tuotaiſin Sadrach / Meſach ja AbedNego: ja miehet wietin Cuningan eteen. 14 Silloin puhui Nebucad-Nezar / ja ſanoi heille: Cuinga? ettäkö tahdo Sadrach / Meſach / AbedNego / minun jumalatani cunnioitta / ja ſitä culdaiſta cuwa cumarta / jonga minä olen andanut panna 15 ylös. Nyt ſijs walmiſtacat teitän / nijn pian cuin te cuulette Baſunan änen / Trometin / harput / huilut / candelet / Pſaltarit ja caicki naiſet ſoittamiſet / nijn langetcat maahan ja cumartacat cuwa / jonga minä olen andanut tehdä. Jollet te cumarra / nijn teidän pitä cohta cuumaan pädzijn heitettämän. Annas nähdä / cuca ſe Jumala on / joca teitä minun kädeſtäni pelaſta taita.

16 SIlloin waſtaiſit Sadrach / Meſach / AbedNego / ja ſanoit Cuningas Nebucad-Nezarille: Ei tarwita / että me ſinua ſijhen waſtamme. 17 Cadzo / meidän Jumalam jota me cunnioitam / taita meitä kyllä autta cuumaſta pädziſtä / nijn myös ſinun kädeſtäs pelaſta. 18 Ja jos ei hän ſitä tee / nijn tiedä cuitengin ſe / etten me ſinun jumalitas cunnioita / emmengä ſitä culdaiſta cuwa / jongas olet andanut panna ylös / cumarta tahdo.

Danielin cumpanit heitetän cuumaan pädzijn.

19 NIjn NebucadNezar tuli täyten kiuckua / ja aſetti idzens hirmuiſexi / Sadrachi / Meſachi ja AbedNegot waſtan / ja käſki / että pädzi piti ſeidzemen kerta cuumemmari tehtämän / cuin muullain tehtin. 20 Ja käſki parahille ſotamiehillens cuin hänen ſotajoucoſans olit / ſitoman Sadrachi / Meſachi ja AbedNegot / ja cuumaan pädzijn heittämän. 21 Nijn ſidottin nämät miehet hameinens / kenginens / lackinens / ja muina waatteinens / ja heitettin cuumaan pädzijn. 22 Sillä Cuningan käſky piti kyruſt tehtämän / ja tuli kehoitettin pädziſä nijn cowan / että ne miehet jotca Sadrachi / Meſachi ja AbedNegot 23 polttaman piti / cuolit tulen liekiſtä. Mutta ne colme mieſtä Sadrach / Meſach / ja AbedNego / putoiſit cuumaan pädzijn / nijncuin he ſidotut olit.

91 SIlloin hämmäſtyi Cuningas Nebucad-Nezar / ja meni nopiaſt ylös / ja ſanoi Neuwonandajillens: Emmekö me colme mieſtä ſidottuna andanet tuleen heittä? He waſtaiſit / ja ſanoit Cuningalle / totta Herra Cuningas. 92 Hän waſtais ja ſanoi: Cadzo / ja minä näen neljä mieſtä wallallans tules käywän / ja oiwat culumata / ja ſe neljäs on nijncuin hän olis Jumalan poica.

93 Ja NebucadNezar meni cuuman pädzin ſuulle / ja ſanoi: Sadrach / Meſach / AbedNego / te caickein corkeimman Jumalan palweliat / lähtekät ulos / ja tulcat tänne: 94 Silloin läxit Sadrach / Meſach ja AbedNego ulos tuleſt / ja Förſtit / Herrat / käſkyläiſet / ja Cuningan Neuwonandajat tulit cocon / ja näit / ettei tuli mitän näiden

91 HERra warjele heitä wahingoſta.

miesten ruumille tehnyt / eikä heidän hiuscarwans polttanut/eikä heidän waatteitans culuttanut / eikä myös taittu tulen hajua heissä tuta.

95 Silloin rupeis NebucadNezar ja sanoi: kijtetty olcon Sadrachin/Mesachin ja AbedNegon Jumala/joca hänen Engelins lähetti/ ja hänen palwelians pelastanut on/jotca häneen uscaldanet owat: ja ei Cuningan käskyä pitänet ole / waan andanet heidän ruumins waaraan / ettei he yhtän muuta jumalata cunnioitais eikä cumarrais / waan ai-
96 noastans heidän Jumalatans. Nijn olcon nyt tämä minun käskyn: Cuca ikänäns caikis Canssois / sucucunnis ja kielis Sadrachin / Mesachin ja AbedNegon Jumalata pilcka / hänen pitä huckuman ja hänen huc-nens häpiälisest cukistettaman. Sillä ei yhtän muuta Jumalata ole/ joca
97 nijn pelasta taita / cuin tämä. Ja Cuningas andoi suuren wallan Sadrachille / Mesachille ja AbedNegolle Babelin maalla.

Werf. 1. Cullaisen cuwan) Tämän cuwan / mitämar / on Cuningas andanut tehdä unen jälken/nijncuin Jumalan cunniari / joca hänelle unen Danielin cautta ilmoittanut oli. Mutta ettei Jumala sitä käskenyt ollut/ja se oli sitä ensimäistä käskyä wastan: Nijn oli se wäärä ja epäjumalan palwelus: Sillä Jumalan palwelus ilman Jumalan sanata / on aina epäjumalan palwelus. v. 22. kirjust) ettei waatteita saatu rijsua. v. 91. Silloin hämmästyi) Täsä seura se / 91. wersy cohta sitä 23. sillä nijden colmen miehen rucous cuumas pädzis / joca on nijsä wersyis cuin wälillä owat / on tästä jätetyt pois / ettei he löytä Hebrean Biblias ja on pandu nijden kirjain secaan / cuin Apocrypha cudzutan / lopulla: siellä se löytän.

IV. Lucu.

Cuningas NebucadNezarin kirja hänen maacundains ja Canssans tygö / josa hän tietä anda: cuinga hän unes oli nähnyt suuren puun / etc. v. 1. Ja että wartia tule taiwast ja käske sen hacata pois / cuitengin jättä cannon juurinens siallens / etc. v. 10. Cuinga Daniel (cosca ei kengän Chalderein wijsaista sitä taitanut) selittä sen unen hänestä / v. 15. joca sijtte täytetän nimittäin / että hän joca sillä puulla ymmärrettin / tule taidoldans ja wallastans pois/ja elä kedolla nijneuin medzän peto seidzemen ajastaica / v. 25. Sijhenasti että hän oppe tietämän wallan olewan caickein corkeimmalla / v. 31. Ja nijn tule hän endiseen tilaans jällens / v. 33. kijttä sentähden caickein corkeinda Jumalata / v. 34.

Cuningas Nebucad-Nezarin kirja maacundains tygö.

98 CVningas NebucadNezar/caikelle Canssalle/wäelle ja kielille: Ju-
99 mala andacon teille paljon rauha: Minä näen sen hywäxi/että minä ilmoitan teille ne merkit ja ihmet cuin
100 corkein Jumala minulle tehnyt on. Sillä hänen merckins owat suuret / ja hänen ihmens owat woimalliset / ja hänen waldacundans on ijancaickinen waldacunda/ja hänen waldans pysy sugusta sucuhun.

1 MInä NebucadNezar/hywäs lewos olin Olesani minun huonesani / ja cosca caicki hywin oli minun linnasani. Näin unda / ja 2 hämmästyin / ja ne ajatuxet cuin minulla olit wuotesani sen näyn tähden saatit minun murhelliseri. Ja minä käskin caicki wijsat 3 Babelist tuoda minun eteeni / sanoman mitä se uni tietäis. Nijn tuotin edes tähtein tutkiat / wijsat / Chalderit ja tietäjät / joille minä unen juttelin / waan ei he tainnet sano mitä se tiesi. Sijhenasti että wijmein Daniel 5 tuli minun eteeni / joca Belsazerixi cudzutan / minun Jumalani nimen jälken / jolla on pyhäin Jumalain hengi / ja minä juttelin hänelle sen unen. Belsazer sinä ylimmäinen tähtein tutkiain seas / jolla minä tiedän pyhäin 6 Jumalain hengen olewan / ja sinulda ei mitän salattu ole / sano minun uneni näky / jonga minä nähnyt olen / ja mitä se tietä.

7 TÄmä on näky / jonga minä nähnyt olen minun wuotesani: Cadzo / yxi puu seisoi keskellä maacunda / joca oli sangen corkia. 8 Suuri ja paxu / hänen corkeudens ulottui taiwasen asti / ja hajotti idzens haman coco maacunnan ärin. Hänen oxans olit cau- 9 nit / ja cannoit paljon hedelmätä josta caicki syödä sait / caicki pedot kedolla löysit warjon hänen allans / ja linnut taiwan alda istut hänen oxillans / ja caicki liha elätti idzens hänestä.

Ja minä näin yhden näyn minun wuote- 10 sani / ja cadzo / pyhä wartia tuli alas taiwast: Se huusi corkiast / ja sanoi: Hacat- 11 cat se puu poicki / ja carsicat oxat / ja repikät lehdet / ja hajottacat sen hedelmät / että pedot jotca hänen allans macawat / juoxisit pois / ja linnut lendäisit pois hänen oxildans. Cuitengin jättäkät cando juurinens maa- 12 han / mutta hänen pitä rautaisis ja waskisis cahleis kedolla ruohos käymän / hänen pitä macaman taiwan casten alla / ja castuman / ja ruockiman idzens petoin cansa maan ruohoista. Ja ihmisten sydän pitä otettaman 13 häneldä pois / ja pedollinen sydän hänelle jällens annettaman / sijhenasti että seidzemen aica häneldä culunet owat. Se on war- 14 tiain neuwos päätetty / ja pyhäin cansapuheis suositeldu / Että eläwät tundisit ylimmäisellä wallan olewan ihmisten waldacundain päälle / ja

Cuinga hän unessans oli nähnyt suuren puun / 2c.

andawan ne kellengä hän tahto / ja corgottawan aletut sijhen.

Cuinga Daniel unen selittä.

15 Sencaltaisen unen olen minä Cuningas NebucadNezar nähnyt. Waan sinä Belsazer sano mitä se tietä. Sillä caicki wijsat minun waldacunnasani ei taida minulle ilmoitta mitä se tietä: waan sinä kyllä taidat / sillä pyhäin Jumalain hengi on sinun tykönäs.

16 SIlloin hämmästyi Daniel / joca Belsazeriri cudzuttin hetkeri aica / ja hänen ajaturens murhelliseri saatit hänen: Mutta Cuningas sanoi: Belsazer / älä sijtä unesta ja hänen selityrestäns murhelliseri tule. Belsazer wastais / ja sanoi: Ah minun Herran / tämä uni sinun wihollisilles ja sen
17 selitys sinun wainojlles olcon. Se puu / jongas nähnyt olet / että se suuri ja paxu oli / ja hänen corkeudens taiwasen ulottui / ja ha-
18 jotti idzens caiken maan päälle. Ja hänen oxans olit caunit / ja hänen hedelmitäns olt paljo / josta caicki rawittin / ja pedot kedolda asuit hänen allans / ja taiwan linnut istuit
19 hänen oxillans. Se olet sinä Cuningas / joca nijn suuri ja woimallinen olet / sillä sinun woimas on suuri / ja ulottu taiwasen / ja sinun waldas mailman ärijn.

20 Mutta että Cuningas pyhän wartian nähnyt on taiwast tulewan alas / ja sanowan: Hacatcat se puu poicki / ja turmelcat se / cuitengin cando juurinens jättäkät maahan / mutta hänen pitä rautaisis ja waskisis cahleis kedolla ruohos käymän / ja macaman taiwan casten alla / ja castuman / ja idzens petoin
21 cansa kedolla ruockiman / sijhenasti että seidzemen aica häneldä culunet owat. Tämä on selitys / Herra Cuningas / ja sencaltainen corkeimman neuwo tule Herralleni Cuningallen.
Infr. 5: 21. 22 Sinä ajetan pois ihmisten seast / ja täyty petoin seas kedolla olla / ja annetan ruohoja syödä nijncuin härjän / ja olet macawa taiwan casten alla / ja castuwa / sijhenasti cuin seidzemen aica sinulda culunet owat. Että tundisit corkeimmalla wallan olewan ihmisten waldacundain päälle / ja andawan ne kellengä hän tahto.

23 Mutta että sanottu on / että cando cuitengin juurinens jäämän pitä. Sinun waldacundas pysy sinulle / cosca tundenut olet
Supr. 3: 33. 24 taiwan wallan. Sentähden HERra Cuningas / kelwatcon sinulle minun neuwon / ja päästä idzes synnistäs wanhurscaudella / ja wapaxi sinun pahoista töistäs hywillä töillä waiwasten cohtan / nijn hän sinun rauhas pidendä.

Cuinga uni on täytetty.

25 Nämät caicki tapahdut Cuningas Nebucad Nezarille. Sillä cahdentoistakymmenen cuucauden perästä / cosca Cuningas Cuningalises linnasans Babelis käyskendeli / rupeis Cuningas ja sanoi: Tämä on se
26 suuri Babel / jonga minä rakendanut olen Cuningaliseri huonexi minun suuren woimani cautta / minun jaloudeni cunniaxi. En-
28 nencuin Cuningas nämät sanat puhunut oli / tuli äni taiwast: Sinulle Cuningas Nebucad Nezar sanotan: Sinun waldacundas otetan sinulda pois. Ja sinä ihmisten seast
29 ajetan pois / sinun pitä petoin seas kedolla oleman / ruohoja sinun annetan syödä nijncuin härjän / sijhenasti että seidzemen aica sinulda culunet owat. Että tundisit corkeimmalla wallan olewan ihmisten waldacundain päälle / ja andawan ne kellengä hän tahto.
30 Cohta sillä hetkellä täytettin sana Cuningas NebucadNezaris / ja hän ajettin pois ihmisten seast / ja hän söi ruohoja nijncuin härkä / ja hänen ruumins oli taiwan casten alla / ja castui / sijhenasti hänen hiuxens caswoit nijn suurixi cuin Cotcan höyhemet / ja hänen kyn-
dens nijncuin linnun kynnet.

Cuningan tunnustus. Infr. 7: 14.

31 SEn peräst nostin minä NebucadNezar minun silmäni taiwasen päin / ja tulin jällens taidolleni / ja kijtin sitä corkeinda / minä ylistin ja cunnioitin sitä cuin elä tjancaicki-
sest / jonga walda on tjancaickinen / ja hänen waldacundans pysy sugusta sucuhun. Jonga suhten
32 caicki cuin asuwat maan päällä tyhjäxi luettawat owat. Hän teke cuinga hän tahto / sekä taiwan woimain cansa / ja nijden cansa jotca asuwat maan päällä / ja ei
kengän taida hänen kättäns estä / eikä hänelle sanoa: mitäs teet?
33 Silloin tulin minä jällens taidolleni / ja minun Cuningaliseen cunniaani ja jalouteeni ja minun muotooni: ja minun neuwonanda-

jani

jani ja woimalliseni edzeit minua / ja minä
pandin jällens minun waldacundaani / ja
34 sain wielä suuremman cunnian. Sentäh-
den kijtän minä Nebucad Nezar /
ja cunnioitan ja ylistän taiwan
Cuningasta / sillä caicki hänen
työns on totuus / ja hänen tiensä
oikiat / ja joca ylpiä on / sen hän tai-
ta nöyryttä.

Vers. 10. Wartia) Wartioixi cudzutan Engelit / että he walwowat ja warjelewat lackamat Perkeleldä / nijncuin / Psal. 91. Hän on Engeleilläns käskenyt sinusta / ꝛc. v. 13. ihmisten sydän) Cosca Herrat langeman pitä / nijn pitä wijsaus otettaman heildä pois / että nähtäisin / cuinga wijsaus ainoastans / ja ei woima / hallidze / Prov. 29. Cum defecerit Proph. &c. v. 16. murhellisexi saatit) Daniel ei sanonut sitä mielellans / ja hänen mielens oli paha hänen Herrans Cuningans tähden. v. 24. wanhurscaudella) Se on: oikian catumuxen cautta: Sinä olet tähän asti tehnyt monelle wäärytta / ottanut muilda wäkiwallalla / ꝛc. Lackanyt näistä ja teetoisin / ole laupias ja andelias waiwaisten cohtan / nijn Jumala taita otta pois tämän rangaistuxen. v. 27. minun suuren woimani cautta) Täsä unhotta Cuningas / keneldä hänelle sencaltainen waldacunda oli / corgotta idzens nijncuin hän sen olis saanut omalla woimallans ja wijsaudellans. Mutta hän sai toista tietä. v. 31. Minä ylistin) cadzos / cuinga jalo usco ja tunnustus.

V. Lucu.

CVningas Belsazer teke pidon / anda tuoda edes ne astiat / jotca Nebucad Nezar Jerusalemin Templist ottanut oli / ja juo nijstä / v. 1. Näke käden kirjoittawan monicahdat sanat seinään cohdallens / v. 5. josta hän hämmästy / anda cudzua wijsans lukeman ja selittämän sitä / v. 6. Waan ei he taida / v. 8. Drotningi ilmoitta Danielin taitawan / v. 10. Daniel tulduans / nuhtele hänen epäjumalan palwelustans ja kijttämättömyttäns Jumalata wastan / v. 17. selittä hänelle kirjoituxen / v. 25. joca tapahtu nijncuin hän sanokin / v. 30.

Cuningas Belsazer teke pidon ja juo pyhistä astioista.

1 CVningas Belsazer teki cuuluisan pidon hänen woimallisillens
ja Päämiehillens / ja joi idzens
2 juowuxin heidän cansans. Ja co-
sca hän juopunut oli / käski hän tuoda ne cul-
daiset ja hopiaiset astiat / jotca Nebucad Ne-
zar hänen Isäns Jerusalemin Templist otta-
nut oli / juodaxens nijstä / hänen woimalli-
3 stens / emändäins ja waimoins cansa. Nijn
tuotin ne culdaiset astiat / jotca Templist / Ju-
malan huonest Jerusalemist otetut olit / ja
Cuningas / hänen woimallisens / emändäns /
4 ja waimons / joit nijstä. Ja cosca he joit /
kijtit he culdaisia / hopiaisia / waskisia / rau-
taisia / puisia ja kiwistä jumalita.

Käsi kirjoitta seinään hänen cohdallens.

5 JVuri sillä hetkellä käwit sormet nijncuin
ihmisen käsi / kirjoittaman kyntilä jalan
cohdalle seinään Cuningan Salis / ja Cu-
ningas äckäis kirjoittajan käden. Silloin 6
muundui Cuningas / ja hänen ajatuxens pel-
jätit hänen / nijn että hänen cupens horjuit / ja
hänen polwens wapisit. Ja Cuningas huusi 7
corkiast / että wijsat / Chalderit / ja tietäjät
tuotaisin. Ja käski sano wijsaille Babelis:
Cuca ikänäns tämän kirjoituxen luke / ja tai-
ta sano mitä se tietä / hänen pitä purpuralla
waatetettaman / ja culdakäädyt caulasans
candaman / ja colmas Herra oleman mi-
nun waldacunnasani. Silloin tuotin caicki 8
Cuningan wijsat edes / waan ei he taitanet
eikä kirjoitusta luke / eikä sen selitystä Cunin-
galle ilmoitta. Sijtä hämmästyi Cunin- 9
gas Belsazer wielä cowemmin / ja hänen
muotons muuttui / ja hänen woimallisens
tulit murhellisexi.

Cuningas cudzu hänen wijsans selittämän kirjoitusta.

Mutta ei he taida.

Drotningi nimittä Danielin.

10 SIlloin meni Drotningi sencaltaisen Cuningan ja hänen woimallistens asian tähden Saliin / ja sanoi: Herra Cuningas / Jumala suocon sinun pitkä ikä. Älä nyn peljästy sinun ajatuxistas / ja älä nyn
11 muotos muuta. Sinun waldacunnasas on yxi mies / jolla on pyhäin Jumalain hengi / sillä sinun Isäs aicana löytin hänes walistus / toimi / wyssaus / nyncuin Jumalden wyssaus on. Ja sinun Isäs Nebucad Nezar pani hänen tähtein tutkiain / wyssasten /
12 Chalderein ja tietäjäin päälle. Että corkiambi hengi hänen tykönäns löyttin / nyn myös ymmärrys ja taito unia selittämän / osaman pimeitä puheita / ja salaisita asioita ilmoittaman / nimittäin / Daniel / jonga Cuningas annoi Belsazeriri nimittä. Nyn cudzuttacan Daniel / hän sano mitä se tietä.

Cuningas kysy Danielilte kirjoituxest.

13 SIlloin wietin Daniel Cuningan eteen. Ja Cuningas sanoi Danielille: oletco sinä Daniel yxi Judalaisista fangeista / jotca Cuningas / minun Isän / Judeast tänne
14 tuonut on? Minä olen cuullut sinusta sanottawan / että sinulla on pyhäin Jumalain hengi / ja walistus / ymmärrys ja corkia wyssaus sinusa löytty on. Minä olen andanut
15 cudzua eteeni toimelliset ja wyssat tätä kirjoitusta lukeman / ja ilmoittaman mitä se tietä /
16 ja ei he taida minulle sano mitä se tietä. Mutta minä cuulen sinusta / että sinä taidat selittä ja salatut ilmoitta. Jos sinä nyt taidat tämän kirjoituxen luke / ja minulle ilmoitta mitä se tietä / nyn sinun pitä purpuralla puetettaman / ja culdakäädyt caulasas candaman / ja colmas Herra oleman minun waldacunnasani.

Daniel nuhtele Cuningast epäjumaluden tähden.

17 NYn wastais Daniel / ja sanoi Cuningalle: Pidä idze lahjas / ja anna sinun andimes muille / minä luen cuitengin Cuningalle kirjoituxen / ja ilmoitan mitä se tietä.
18 Herra Cuningas / corkein Jumala on sinun Isälles Nebucad Nezarille waldacunnan / woiman /
19 cunnian ja jalouden andanut. Ja sen woiman tähden cuin hänelle annettu oli / pelkäisit ja cartoit händä Canssat / wäet ja kielet. Hän tappoi kenen hän tahtoi / hän jätti elämän kenen hän tahtoi / hän ylönsi kenen hän tahtoi / hän alensi kenen hän tahtoi. Mut-
20 ta cosca hänen sydämens paisui / ja ylpiäxi / ja paisunexi tuli / hyljättin hän Cuningaliselda istuimelda / ja
21 Supr. 4:22. tuli pois cunniastans. Ja ajettin pois ihmisten seast / ja hänen sydämens tuli petoin caltaiseri / ja täytyi petoin cansa juosta / ja söi ruohoja nyncuin härkä / ja hänen ruumins oli taiwan casten alla / ja castui. Sijhenasti että hän oppi / että corkeimmalla Jumalalla on walda ihmisten waldacundain päälle / ja anda ne kellengä hän tahto.

22 JA sinä Belsazer hänen poicans / et ole sinun sydändäs nöyryttänyt / ehkäs caicki ne kyllä tiesit. Waan olet idzes corgot-
23 tanut taiwan HERRa wastan / ja hänen huonens astiat piti cannettaman sinun etees / ja sinä / sinun woimallises / sinun emändäs ja waimos oletta nystä juonet / Nin myös hopiaisia / culdaisia / waskisia / rautaisia / puisia / kiwisiä jumalita kijttänet / jotca eikä näe / eikä cuule / eikä tuta taida: Mutta sitä Jumalata / jonga kädes sinun henges ja caicki sinun ties owat / et sinä ole cunnioittanut.
24 Sentähden on häneldä lähetetty tämä käsi / ja kirjoitus joca sijnä kirjoitettu on.

Daniel selittä kirjoituxen.

25 JA tämä on kirjoitus cuin sijnä kirjoitettu on: MEne / Mene / Tekel / Upharsin.
26 Ja tämä on selitys: Mene / se on / Jumala on sinun waldacundas lukenut ja lopettanut.
27 Tekel / se on / sinä olet waagalla punnittu / ja aiwa köykäiseri löytty.
28 Peres se on / sinun waldacundas on jaettu / ja Medeille ja Persialaisille annettu.
29 Silloin käski Belsazer / että Daniel purpuralla puetettaman piti / ja culdakäädyt hänen caulaans annettaman / ja andoi hänestä cuulutta: että hän colmas Herra on waldacunnas.

Ja se tapahtu nijncuin Daniel sano. A.M. 3434.

30 **Mutta sinä yönä tapettin Belsazer Chalderein Cuningas.**

Vers. 2. Kästi tuoda) Ei he tyhjänet sijhen / että he joit: Mutta hepilckaisit myös Jumalata ja wäärin käytit hänen astioitans. Sentähden sano P. Pawali: juopumuresi tule jumalatoin ja paha elämä / Eph. 5. v. 4. Kirjut / &c.) nimittäin / sen Jerusalemin Jumalan häwäistyxeri ja pilcari / jolda he nämät astiat olit ottanet / nijncuin sairalda ja woimattomalda Jumalalda. v. 10. Drotningi) se on / mitämat / Cuningan äiti ollut / se wanha Drotningi ja lesti: Sillä ennen algusa olit myös Cuningan waimot juomasalis. v. 11. Sinun Isäs aicana) Daniel on nijn peräti unhotettu tämän Cuningan tyköä / että händä pitä edzittämän ja cudzuttaman: Nijn se myös mailmas caikille uscollisille palwelioille tapahtu. v. 30. Tapettin Belsazer) Sijtä saadan luke Herod. lib. 1. ja Xenoph. Pæd. Cyri. lib. 7.

VI. Lucu.

DArius Medist / waldacunnan saatuans pane Danielin erinomaiseri Förstixi muiden päälle maacundaan / v. 1. Josta he närkästywät ja edziwät syytä händä wastan / v. 4. Toimittain Cuningan kiellon / ettei kenengän pidäis 30. päiwänä palweleman yhtäkän Jumalata / waan ainoata Cuningasta / v. 6. Jota Daniel ei tottele: waan palwele Jumalatans jocapäiwä / v. 10. Cannetan hänen päällens / v. 12. Heitetän Lejonein luolaan / v. 16. HERRA lähettä Engelins ja warjele hänen Lejoneilda / v. 19. Otetan ylös / ja hänen päällenseandajat heitetän sinne / v. 23. anda käskyn että Danielin Jumalata pitä coco hänen waldacunnasans peljättämän ja cunnioitettaman / v. 25.

Darius tete Danielin erinomaiseri Förstixi hänen waldacunnasans. A.M. 3434.

31 VJa Darius Medist sai waldacunnan / cosca hän caxi seidzemettä kymmendä ajastaica wanha oli.
1 Ja Darius näki sen hywäxi / panna coco waldacundan sata ja caxi kymmendä
2 maanwanhinda. Näiden päälle pani hän colme Förstiä / joista Daniel yxi oli / joille maanwanhimmat piti lugun tekemän / wähendäin Cuningan waiwan.
3 MVtta Daniel woitti caicki Förstit ja maanwanhimmat / sillä hänes oli corkiambi hengi / sentähden ajatteli Cuningas pannaxens hänen coco waldacunnan päälle.

Mutta ottawat sen pahari ja wäijywät händä.

4 Jongatähden Förstit ja maanwanhimmat edzeit syytä Danieli wastan / joca waldacunda wastan olis. Waan ei he tainnet yhtän syytä eikä paha työtä löytä / sillä hän oli uscollinen / ettei hänes mitän wica eikä
5 paha työtä löytä taittu. Nijn sanoit miehet: En me löydä yhtän syytä Danielin cansa / paidzi hänen Jumalan palwelustans.

Ja toimittawat Cuningan kiellon / ettei kengän yhtän Jumalata palwelis / &c.

6 Silloin tulit Förstit ja maanwanhimmat joucoittain Cuningan eteen / ja sanoit hänelle näin: Herra Cuningas Darius: Jumala suocon sinulle pitkä ikä.
7 Waldacunnan Förstit / Herrat / maanwanhimmat / Neuwonandajat ja wircamiehet owat ajatellet / että Cuningalinen käsky annetaisin ja angara kieldo / että jos jocu colmenakymmenenä päiwänä / joldaculda jumalalda eli ihmiseldä / paidzi sinulda Cuningas ainoastans / jotakin ano / pitä Lejonein tygö luolaan heitettämän. Sentähden racas Cuningas / wahwista sencaltainen käsky ja kirjoita ala / ettei sitä jällens muutetais / Medein ja Persian oikeuden jälken / jota ei kengän ricko tohdi.
8
9 Nijn kirjoitti Cuningas Darius ala.

Daniel palwele Jumalatä.

10 COsca nyt Daniel ymmärsi kirjoiteturi sencaltaisen käskyn ala / meni hän ylös hänen huonesens / ja hänen suruhuonens ackunat olit awojomat Jerusalemi päin / ja langeis colme kerta päiwäs polwillens / rucoili / kijtti ja ylisti hänen Jumalatans / nijncuin hänen tapans oli ennengin tehdä.

Hänen päällens cannetan / ja Lejonein luolaan heitetän.

11 Silloin tulit ne miehet joucoittain ja löysit Danielin rucoilewan ja tunnustawan hänen Jumalatans.
12 Ja astuit edes ja puhuit Cuningan cansa sijtä Cuningalisesta käskyst / ja sanoit: Herra Cuningas / etkös kirjoittanut käskyn ala / että jos jocu colmena kymmenenä päiwänä jotakin anowa olis joldaculda jumalalda eli ihmiseldä / paidzi sinulda ainoastans Cuningas / piti Lejonein tygö luolaan heitettämän? Cuningas wastais / ja sanoi: se on totta / ja Medein ja Persialaisten oikeutta ei pidä kenengä rickoman. He wastaisit / ja sanoit
13 Cuningalle: Daniel yxi Judalaisist sangeista / ei tottele sinua eikä sinun käskyäs / jongas ala kirjoittanut olet / sillä hän rucoile colmasti päiwäs.

14 COsca Cuningas sen cuuli / tuli hän sangen murhelliseri / ja ahkeroidzi suuresi / että hän Danielin wapahdais / ja waiwais idzens Auringon laskeman asti / että hän hänen pelastais.
15 Waan ne miehet tulit joucoittain Cuningan tygö / ja sanoit hänelle: Sinä tiedät Herra Cuningas / että Medein ja Persialaisten oikeus on / että caicki kiellot ja käskyt cuin Cuningas päättänyt on / pitä muuttamattomat oleman.
16 Silloin käski Cuningas Danielin tuota edes: Ja heitit hänen Lejonein tygö luolaan: Mutta Cuningas sanoi Danielille: Sinun Jumalas / jotas lackamat palwelet / auttacon sinua.
17 Ja he toit kiwen / sen he panit luolan owelle / sen painoi Cuningas omalla sinetilläns / ja hänen woimallistens sinetillä / ettei Cuningan tahto muutetais Danieli wastan:
18 Ja Cuningas meni pois linnaans / ja oli syömätä / ja ei andanut mitän ruoca tuoda hänen eteens / eikä myös taitanut maata.

Jumalalda warjellan ja otetan ylös jällens.

19 MUlla warhain päiwän coittais / nousi Cuningas ylös / ja meni kijrusta luolan
20 tygö / josa Lejonit olit. Ja cuin hän haudalle tuli / huusi hän Danieli surkialla änellä / ja Cuningas sanoi Danielille: Daniel sinä eläwän Jumalan palwelia / ongo sinun Jumalas / jotas ilman lackamat palwelet / woinut sinun Lejoneilda pelasta. Mutta
21 Daniel puhui Cuningan cansa: Herra Cuningas / Jumala suocon sinun pitkä ikä.
1. Mac. 2: 60. 22 Minun Jumalan on lähettänyt hänen Engelins / joca Lejonein kidat on pitänyt kijnni / ettei he minulle mitän paha tehnet ole / sillä minä olen hänen edesäns wiattomaxi löytty / en myös ole minä sinua wastan / Herra Cu-
23 ningas / mitän tehnyt. Nijn Cuningas ihastui suuresti / ja käski Danielin luolast otta. Ja he otit Danielin luolast / ja ei hänes mitän wahingota tuttu. Sillä hän oli turwannut hänen Jumalaans.

Hänen päällens candajat heitetän taas sinne.

24 Silloin käski Cuningas tuoda ne miehet / jotca olit candanet Danielin päälle / ja Lejonein tygö luolaan heittä / lapsinens ja waimoinens. Ja ennencuin he pohjaan tulit / tartuit heihin Lejonit / ja murensit heidän luunsackin.

Dariuxen käsky: että Danielin Jumalata pitä palweldaman caikis maacunnis.

25 Silloin annoi Cuningas Darius kirjoitta caikille Canssoille / wäelle ja kielille:
26 Jumala andacon teille paljon rauha. Se on minun käskyn / että caikes minun Cuningan waldacunnasani Danielin Jumalata peljättämän ja wapistaman pitä. Sillä hän on se eläwä Jumala / joca ijancaickisest pysy / ja hänen waldacun-
27 dans on catomatoin / ja hänen woimans on loppumatoin. Hän on wapahtaja ja hädäs auttaja / ja hän teke tunnustähtiä ja ihmeitä sekä Taiwas että maan päällä / se on Danielin Lejoneilda pelastanut.
Supr. 11: 21. 28 Ja Daniel tuli woimallisexi Dariuxen waldacunnas / ja Corexen Persian waldacunnas.

Vers. 1. Darius) Xenophon cudzu hänen Cyaxarexexi Astyageren pojaxi. Hän sanotan täsä woittanen Babelin waldacunnan: Waicka Cyrus jen ensimmäst oli toimittanut. Mutta että Cyrusella oli hänen tyttärens emändänä / cunnioitti hän händä ja soi hänelle waldacunnan nijncauwan cuin hän eli. Sijte cosca hän wähän ajan perästä cuoli / tuli caicki waldacunda Cyrukselle. v. 10. Jerusalemi päin) Nijncuin Salomo rucoillut ja Jumala luwannut oli / 3. Reg. 8: 48. v. 25. Silloin andoi C. Darius kirjoitta) Tämä on Danielin uscon hedelmä: Sillä usco tete aina ihmeitä ja suuria asioita.

VII. Lucu.

DAniel näke näys neljä erinomaista peto astuwan ylös merestä toisen toisen perästä / ja saawan suuren wallan maan päällä / v. 1. Cuinga wanha istu duomidzeman heitä / v. 9. Yxi nijncuin ihmisen poica saa hanelda ijancaickisen wallan ja waldacunnan / ja caicki maacunnat ja Canssat palwelewat händä / v. 13. Ja cuinga Jumalan Engeli hänelle nämät selittä / v. 16.

Daniel näke neljä Peto astuwan ylös merestä. A.M. 3419.

ENsimäisnä Belsazerin Babelin Cuningan wuonna / näki Daniel unen ja näyn hänen wuotesans / ja hän kirjoitti sen unen ja käsitti hänen näin: 1 2

Minä Daniel näin näyn yöllä / ja cadzo / neljä tuulda taiwan akla pauhaisit toinen toistans wastan suurella merellä. 3

Ja neljä suurta peto nousit merestä / aina toinen toisen muotoinen cuin toinen.

1. Lejonin. 4 ENsimäinen nijncuin Lejon / jolla olit sijwet nijncuin Cotcalla. Minä cadzoin / sijhenasti että sijwet temmattin pois hänelda / ja hän otettin pois maasta / ja hän seisoi hänen jalwoillans nijncuin ihminen / ja hänelle annettin ihmisen sydän.

2. Carhun. 5 JA cadzo / toinen peto oli Carhun muotoinen / ja seisoi yhdellä puolella / ja oli hänen suusans hänen hammastens seas colme suurta hammasta / ja hänelle sanottin: Nouse ja syö paljon liha.

3. Pardin. 6 JÄmän jälken minä näin / ja cadzo / toinen peto Pardin muotoinen / hänellä oli neljä sijpe nijncuin linnulla hänen seljäsäns / ja sillä pedolla oli neljä päätä / ja hänelle annettin walda.

4. Neljäs Peto. 7 SEnjälken minä näin tässä näysä yöllä / ja cadzo / neljäs peto oli cauhja ja hirmuinen ja sangen wäkewä / ja hänellä olit suuret rautaiset hambat / söi ymbärildäns ja murensi / ja lijan hän tallais jalwoillans / se oli myös paljo toisin cuin ne muut / ja hänellä oli kymmenen sarwe.

Wähä sarwi. 8 WEtta cosca minä sarweja cadzelin / cadzo / puhkeis nijden seast toinen wähä sarwi / jonga edestä ne colme ensimäistä sarwe rewäistin pois / ja cadzo / sillä sarwella olit silmät nijncuin ihmisen silmät / ja suu joca puhui suuria asioita.

Daniel näke wanhan istuwan duomidzeman. Apoc. 5: 11. 9 JÄmät minä näin / sijhen asti että istuimet pandin / ja se wan-

wanha istui / jonga waattet olit lumiwalkiat/ ja hänen pääns hiuxet nijncuin puhdas willa/ hänen istuimens oli aiwa tulen liecki/ ja hänen rattans paloit nijncuin tuli. Ja sijtä käwi pitkä tulinen säde. Tuhannen kerta tuhannen palwelit händä/ ja kymmenen kerta sata tuhatta seisoit hänen edesäns/ duomio pidettin / ja kirjat awattin.

11 Minä cadzoin/ nijden suurten puhetten tähden/ cuin se sarwi puhui/ minä cadzelin sijhenasti että se peto tapettu oli / ja hänen
12 ruumins huckui ja tuleen heitettin. Ja muiden petoin walda myös loppui. Sillä heillä oli määrätty aica ja hetki/ cuinga cauwan cukin oleman piti.

Näke yhden ihmisen pojan saawan ijancaickisen waldacunnan.
Sup. 2: 44. Mich. 4: 17. Luc. 1: 33.

13 Minä näin täsä näysä yöllä/ ja cadzo/ yxi tuli taiwan pilwis / nijncuin ihmisen poica haman wanhan tygö/ ja wietin hänen eteens. Hän
14 andoi hänelle woiman / cunnian ja waldacunnan/ että händä caicki Canssa/ wäki ja kielet palweleman pitä / hänen waldans on ijancaickinen/ joca ei hucu /ja hänen waldacunnallans ei ole loppua.

15 Minä Daniel hämmästyin sitä / ja sencaltainen näky peljätti minun: Ja minä menin yhden tygö nijstä jotca sijnä seisoit/ ja rucoilin händä/ että hän minulle näistä caikista tiedon andais.

16 Engeli selittä hänelle tämän nägyn.
17
18

Ja hän puhui minun cansani / ja osotti minulle mitä se tiesi. Nämät neljä suurta peto owat neljä waldacunda / jotca pitä tuleman maan päälle. Waan sen corkeiman pyhät pitä waldacunnan omistaman / ja pitä sijnä asuman ijancaickisest ijancaickiseen.

19 Sitte minä olisin mielelläni tahtonut tietä totista tieto/ sijtä neljännestä pedosta joca paljo toisin oli cuin ne muut/ sangen hirmuinen/ jolla rautaiset hambat ja waskiset kynnet olit/ joca ymbärildäns söi ja murensi/ ja lijan jalwoillans tallais. Ja nijstä kymmenestä sarwesta hänen pääsäns/ 20
ja sijtä toisesta/ joca edes putcahti/ jonga edestä putoisit pois colme/ ja sijtä sarwesta/ jolla silmät olit / ja suu joca suuria asioita puhui / ja suurembi oli cuin ne/ jotca hänen tykönäns olit. Ja minä näin sen sarwen 21
sotiwan pyhiä wastan/ ja woittawan heidän. Sijhenasti että wanha tuli/ ja duo- 22
midzi sen corkeimman pyhäin edes / ja aica joutui/ että pyhät waldacunnan omistit.

Erinomaisesta neljännestä pedosta.

23 Hän sanoi näin: Se neljäs peto / on se neljäs waldacunda mailmas / joca wäkewämbi on cuin caicki waldacunnat / se syö/ talla ja muserta caicki maacunnat. Ne 24
kymmenen sarwe owat kymmenen Cuningasta/ jotca sijtä waldacunnasta nouse-

Ja wähäſtä ſarweſta.

Mutta ſen jälken tule yxi toinen/ joca wäkewämbi on cuin yxikän näistä endiſitä/ ja
25 nöyryttä colme Cuningasta. Hän pilcka ſitä corkeinda/ ja häwittä ſen corkeimman pyhät/ ja rohke ajat ja lait muutta. Mutta he annetan hänen käſijns yhdexi hetkexi/ ja monicahdoixi ajoixi/ ja puolexi aica.

26 Sen jälken pidetän duomio/ ſilloin otetan pois hänen waldans/ että hän peräti
27 hucutetan ja cadotetan. Waan waldacunda/ wäki ja woima caiken taiwan alla/ annetan ſen corkeimman pyhälle Canſſalle/ jonga waldacunda on tjancaickinen/ ja caicki wallat pitä händä palweleman ja cuuleman. Tämä oli puhen loppu.

28 Waan minä Daniel olen ſangen murhellinen minun ajatuxiſani/ ja minun muoton muuttui/ cuitengin minä kätkin puhen minun ſydämeſäni.

Verſ. 2. Pauhaiſit) Sillä ſuuret waldacunnat ei raketa mailmas muutoin cuin ſodilla ja capinoilla. V. 3. Peto) Nämät pedot owat ne neljä ſuurta waldacunda joteca tulewat olit/ nijncuin Engeli ſen ſijtte ſelittä. Ja werratan petohin/ että ſijnä paljo tapahtuwa oli wäkiwallalla ja wäärodellä/ joca on petoin tapa/ ja ei ihmiſten. V. 4. Lejon) on Aſſyrian waldacunda/ jolle annettin ihmiſen ſodän: Coſca heidän Cuningans Nebucad Nezar rangaiſtin ylpeydens tähden/ paranſi idzens ja oppi tundeman oikian Jumalan. Sup. c. 4. V. 5. Carhu) on Perſian waldacunda/ joſa uſembi/ cuin colme ſangen woimalliſta Cuningaſta oleman piti. V. 6. Pardi) on Græcan waldacunda/ jolla ſijwet olit/ että ſe nijn nopiaſt cuin lindu lendawä oli mailman ylidze. Sillä oli myös neljä päätä/ että ſe ſijtte neljäxi waldacunnaxi jaettapa oli/ nimittäin: Aſian/ Egyptin Syrian ja Græcian. V. 7. Neljäs peto) on Ruomin walda/ joca erinomaiſella tawalla piti wallittaman/ tuleman woimalliſemmaxi ja enämmän tyranniutta tekemän cuin muut. Sillä on kymmenen ſarwet että ſe kymmenexi waldacunnaxi jaettaman piti. V. 8. Wähä ſarwi) on Turkin waldacunda/ joca oli puhuwa paljon pilcka Jumalata waſtan/ ja wainowa hänen Chriſtityitäns/ ja ſe oli ſyſäwä pois colme ſarwet ſe on/ colme waldacunda Ruomin waldacunnaſta: Aſian/ Græcian ja Egyptin. V. 9. ſijhenaſti cuin iſtuimet/ etc.) Tietä/ että Jumala oli wijmeiſeldä tulewa duomidzeman mailma/ lopettaman ſekä Turckein että muiden waldacundia. V. 13. Ihmiſen poica) Tämä on Chriſtus/ jolle ijancaickinen woima/ cunnia ja waldacunda annettaman piti/ että hänen piti myös ihmiſen pojan oleman/ Ioh. 5: 27. Sillä nijn paljon cuin hänen Jumalan luondoons tule/ on hänellä aina ollut ſe walda/ ennencuin tämä mailma olican/ Ioh. 17: 5. V. 21. Kymmenen ſarwe) Sillä nijncuin C. Alexanderin waldacunnaſta tuli neljä waldacunda/ nijn tulit myös Ruomin waldacunnaſta kymmenen waldacunda. Nijncuin: Syria/ Egypti/ Aſia/ Græcia/ Italia/ Gallia/ Hiſpania/ Africa/ Germania/ Anglia. Sillä caicki nämät maacunnat owat ollet Ruomalaiſten. V. 25. Ajat ja lait muutta) ſe on/ ajattele uden Jumalan palweluxen/ ja uden ſäädyt mailmalliſes ja hengelliſes hallituxes.

VIII. Lucu.

Daniel näke taas näys caxiſarwiſen oinan/ joca ſaa ſuuren wallan mailmas/ v. 1. Waan cauris tule yhdellä ſarwella/ ja cuocka ne caxi ſarwe/ ja talla hänen/ v. 5. Hänen yxi ſarwens myös lohke/ ja ſen ſiaan caſwa neljä/ v. 8. Yhdeſtä näiſtä caſwa yxi wähä ſarwi sangen ſuurexi/ taiwan jouckon asti/ ja paiſca maahan monicahdat tähdet/ v. 9. Caſwa joucon Förſtin asti/ ja otta pois hetkexi aica jocapäiwäiſen uhrin/ v. 11. Daniel tahto mielelläns tietä tätä näkyä/ ja Gabriel Engeli ſelittä ſen/ v. 20.

Daniel näke yhden oinan ja caurin puſkewan etc. A. M. 2420.

Olmandena Cuningas Belſazerin wuonna/ näin minä Daniel näyn/ nijncuin minulle enſiſtäkin näkynyt oli. Mutta coſca minä näyn näin/ olin minä Suſanin linnas Elamin maalla/ Vlain wirran tykönä. Ja minä noſtin ſilmäni/ ja näin/ ja cadzo/ oinas ſeiſoi wirran tykönä/ jolla oli caxi corkiata ſarwe/ toinen corkembi cuin toinen/ ja ſe corkembi wijmein caſwoi: Sijtte minä näin ſen oinan puſkewan ſarwillans länden päin/ pohjan päin ja etelän päin/ ja ei yxikän peto tainnut ſeiſo hänen edeſäns/ eikä hänen käſiſtäns pelaſtetta/ waan hän teki mitä hän tahtoi/ ja tuli ſuurexi.

Ja coſca minä näistä otin waarin/ Cadzo/ nijn tuli cauris lännest coco maan päälle/ nijn ettei hän ſattunut maahan/ ja caurilla oli jalo ſarwi hänen ſilmäins wälillä. Ja hän tuli haman ſen caxiſarwiſen oinan tygö/ jonga minä ſeiſowan näin wirran tykönä/ ja hän juoxi wihoiſans wäkewäst hänen tygöns. Ja minä näin että hän tuli tuimaſt oinan tygö/ ja julmiſtui hänen päällens/ ja puſki oinaſta ja ſärki hänen molemmat ſarwens. Ja oinalla ei ollut woima händä waſtan/ waan hän heitti hänen maahan ja tallais hänen/ ja ei kengän tainnut oinaſta hänen käſiſtäns pelaſta. Ja ſe cauris tuli ſangen ſuurexi/ ja coſca hän wäkewemmäxi tullut oli/ lohwaiſtin ſe ſuuri ſarwi/ ja ſen ſiaan caſwoi neljä cauniſta jällens/ neljä taiwan tuulda cohden.

Ja yhdeſtä nijſtä caſwoi yxi wähä ſarwi/ Ise tuli sangen ſuurexi etelän päin/ itän päin ja ihanaiſen maan puoleen. Ja ſe caſwoi taiwan jouckon asti/ ja heitti monicahdat nijſtä ja tähdeiſtä maahan ja tallais ne. Ja ſe caſwoi joucon Förſtin asti/ ja otti hänelde pois jocapäiwäiſen uhrin/ ja häwitti hänen Pyhäns huonen. Waan ſencaltainen woima oli hänelle annettu jocapäiwäiſtä uhria waſtan/ ſynnin tähden/ että hän totuden maahan löis/ ja mitä hän teki/ piti meneſtymän.

Mutta minä cuulin yhden pyhän puhuwan/ ja ſe pyhä ſanoi yhdelle joca puhui/ cuinga cauwan ſencaltainen näky jocapäiwäiſiſtä uhreiſta wäppymän pitä/ ja ſynni-

ſtä/ jonga tähden tämä hämwitys tapahtu/
14 että ſekä Pyhä ja joucko tallatan? Ja hän
wastais minua: Cari tuhatta ja colme ſa-
ta päiwä lännestä lukein etelän päin/ nijn
Pyhä ſällens wihitän.

Daniel olis mielellänsymmärtänyt tämän näin. Infr. 9: 21.

15 JA cosca minä Daniel sencaltaisen näyn
näin/ ja olisin mielelläni ymmärtänyt/
cadzo/ nijn seisoi minun edesäni/ nijncuin
16 yri mies. Ja minä cuulin Blain keskellä
ihmisen änen/ joca huusi ja sanoi: Gabri-
el/ selitä hänelle tämä näky/ että hän ymmär-
17 räis. Ja hän tuli juuri liki minua. Mut-
ta minä hämmästyin cosca hän tuli/ ja lan-
geisin caswoilleni. Mutta hän sanoi mi-
nulle: Ota waari ihmisen poica/ sillä tämä
18 näky wijmeisillä aigoilla täytetän. Ja
cosca hän minun cansani puhui/ putoisin mi-
nä näännyrihin maahan minun caswoille-
ni. Waan hän rupeis minuun/ ja nosti
19 minun seisoalle. Ja hän sanoi: cadzo/
minä tahdon sinulle osotta/ cuinga wijmei-
sen wihan aicana käypä on/ sillä lopulla
on hänen määrätty aicans.

Gabriel Engeli selittä hänelle nägyn.

SE carisarwinen oinas/ jongas näit/
owat Medin ja Persian Cuningat:
Mutta se carwainen cauris on Grekin
21 maan Cuningas. Se suuri sarwi hänen
silmäins wälillä/ on se ensimäinen Cunin-
22 gas. Mutta että neljä nousit sen sarwen
siaan/ cosca se särjetty oli/ ennusta/ että
neljä waldacunda sijtä Canssasta tule/
waan ei nijn wäkewätä cuin hän oli.

23 NÄiden waldacundain jälken/ cosca pa-
hoin tekiät wallan saanet owat/ nouse
yri häpemätöin ja cawala Cuningas tapa-
24 uris. Se on woimallinen/ mutta ei hä-
nen wäkens cautta. Hän hämittä ihmel-
liset/ ja hän menesty/ ja toimitta. Hän
hucutta wäkewät ja pyhän Canssan.

25 Ja hänen cawaludens cautta menesty
hänen petoxens. Ja hän paisu hänen
sydämesäns/ ja myötäkäymisen cautta hän
monda hämittä/ ja corgotta idzens caicken
Ruhtinasten Ruhtinasta wastan/ waan
ilman käsitä hän pitä ricottaman.

26 Se näky lännestä ja etelästä/ cuin sinulle
sanottu on/ on tosi/ waan sinun pitä tämän
näyn sala pitämän/ sillä sijhen on wielä
27 pitkä aica. Ja minä Daniel wäsyin ja
sairastin monicahdat päiwät. Sen peräst
nousin minä ja toimitin Cuningan ascaret/
ja ihmettelin sitä näkyä/ ja ei kengän ollut/
joca minua neuwoi.

Vers. 2. Elamin maalla) joca tästedes Perslaxi cudzutan. v. eodem Blain) Geographi cudzuwat hänen Euleumiri. v. 3. Oinas) Infr. v. 20. v. 5. Cauris) inf. v. 21. ei maahan sattunut) on se cuin Sup. c. 7: 6. Että Pardilla olit sijwet. v. 8. Sen siaan caswoit neljä) Inf. v. 22. v. 9. Yri wäha sarwi) Antioch. Epiphan. Infr. v. 23. Ibidem. Jhanaisen maan puoleen) se on/ Judan maa. V. 10. Taiwan joucon asti) se on/ Jumalan palwelus Jerusalemis/ jolla Jumala taiwast palwellan. Tähdet) owat Jumalan pyhät sijnä joucos/ joiden Jumala HERran on/ nijncuin täsä seura. v. 14. 2300. päiwä) Ei ne ole wijcon päiwät/ cuin edespäin 9. cap. puhutan ajastajan wijcoist/ waan oikiat luonnolliset päiwät/ coscarhto ja amu luetan/ ja tekewät yhten 6. wuotta/ 3. cuucautta ja 20. päiwä/ jotca luetan sitä cuin hän Egyptin meni/ ja rupeis hänen cawaludens tyranniuderi käändämän cuolemans asti. Mutta muut lukewat tästä 1300. jotca tekewät wähä enä cuin colme wuotta: Silloin pitä luettaman/ sitä cuin hän käsityn andoi/ että Judalaiset pitä Jumalan palwelurens hyltämän. Sillä sitä cului enä cuin colme wuotta/ sijhenasti cuin Templi jällens wähä puhdistettin/ 1. Mach. 4. v. 17. Wijmeisillä aigoilla) Tästä näky/ ettei Epiphanes ainaostans ymmärretä tällä näyllä/ mutta myös Antichristus/ jonga cuwa tämä Epiphanes oli. v 21. Ensimäinen Cuningas) Alex. Magnus/ joca oli sotiwa ja woittawa Dariuxen sen wijmeisen Medein ja Persian Cuningan. v. 22. Neljä waldacunda) Sillä Alex. Magnuxen/ siaan tulit nämät neljä: Ptolomœus Lagus sai Egyptin/ Antigonus' wähemmän Asian. Canssander Macedonian/ ja Seleucus Nicanor suuremman Asian. Sup. c. 7: 6. v. 23. Cawala) Tämä on Antiochus Epiphanes, joca oli tullut Seleucurest/ waicka sijnä monicahtoja wälillä oli. Hän oli myös wähäinen algusta: Sillä hän oli pandu hänen Isäldäns Antiochus Magnuxelda pandixi Ruomalaisille. v. 24. Ei hänen wäkens cautta) Waan cawaludella/ coixudella ja petoxella. v. eod. Menesty) Suurella rickaudella ja menestyxellä/ jolla hän monda haucuttele tygöns. v. 25. Ilman käsitä ricottaman) Antiochus pitä cuoleman surkialla taudilla/ ja Antichristus HERran tulemisen cautta/ etc. 2. Thess. 2. v. 26. Pitkä aica) Sup. v. 17.

IX. Lucu.

COsca Babelin waldacunda tule Dariuxelle/ ymmärtä Daniel/ että ne 70. fangiuden wuotta/ joista Jeremia puhunut oli/ olit loppunet/ v. 1. Kääntäidzens Jumalan tygö/ v. 3. Tunnusta omat ja Canssans synnit/ v. 4. Rucoile/ että hän olis heille armollinen/ ja auttais heitä cotia/ rakendaman heillens Templi ja Caupungita/ v. 15. Engeli Gabriel tule/ v. 20. ja ilmoitta hänelle hänen rucouxens cuuluxi/ v. 22. Cuinga päjon myös aica luwattun Christuxeen oleman pitä/ nimittäin/ 70. Wijcko/ v. 24. Cuinga hän cuoletetan/ ja sijtte heidän Caupungins ja Templins häwitetän/ v. 26. ja pitä autiana oleman loppun asti/ v. 27.

Daniel ymmärtä ne 70. fangiuden wuotta loppuneri. A. M. 3435.

1 ENsimäisnä Dariuxen Ahasweruxen pojan wuonna Medin sugusta/ joca Chalderein waldacunda hallidzi.
2 Juuri sinä ensimäisnä hänen waldacundans wuonna/ löysin minä Daniel kirjoista wuosi lugun/ josta HERra puhunut oli Jeremialle Prophetalle/ että Jerusalemin häwitys piti täytettämän seidzemendenä kymmendenä ajastaicana. Ja minä käänsin minuni edzimän HERra Jumalata rucouxella ja anomisella ja paastolla/ säkis ja tuhwas.
3 Ja minä rucoilin HERra minun Jumalatani/ tunnustin ja sanoin:
4 HERra sinä suuri ja hirmuinen Jumala/ joca lijton ja armon pidät nijlle jotca

Ier. 25. 11. & 29: 10.

Daniel tunnusta omat ja Canssans synnit. Neh. 2: 5.

ſinna racaſtawat/ ja ſinun käſkyis pitäwät.
5 Me olemma syndiä ja wäärin tehnet/ jumalattomat ja tottelemattomat ollet/ me olemma ſinun käſkyiſtäs ja oikeuxiſtas poikennet.
6 Emme totellet ſinun palwelioitas Prophetoita/ jotca ſinun nimes meidän Cuningaillem/ Förſteillem ja Iſillem ja caikelle Canſſallem maacunnas ſaarnaiſit.
7 Sinä HERra olet wanhurſcas/ mutta meidän täyty häwetä/ nyncuin nyt tapahtu nylle Judaiſta ja Jeruſalemiſta ja caikelle Iſraelille/ ſekä nylle jotca läſnä että caucana owat/ caikis maacunnis/ cuhungas heitä hyljännyt olet heidän pahain tecoins tähden/ cuin he owat tehnet ſinua wastan.
8 Ja HERra/ me/ meidän Cuningam/ meidän Förſtim/ ja meidän Iſäm/ täyty häwetä/ että me olem syndiä tehnet ſinua wastan.
9 Mutta ſinun HERra meidän Jumalam on laupius ja anderi andamus.
10 Sillä me olemma wastahacoiſet ollet. Ja emme totellet meidän HERram Jumalam ändä/ että me waeldanet oliſim hänen käſkyiſäns/ jotca hän meille andoi hänen palweliains Prophetain cautta:
11 Waan coco Iſrael ricoi ſinun käſkys ja ſiuttui cuulemaſt ſinun ändäs.

Deut. 27: 15. & 28: 15.

Sentähden on myös ſe kirous ja wala ſattunut meihin/ joca kirjoitettu on Moſeren Jumalan palwelian Lais/ että me olemma syndiä tehnet händä wastan.
12 Ja hän on ſanans pitänyt/ jonga hän puhunut on/ meitä ja meidän Duomareitam wastan/ jotca meitä duomidzeman piti/ että hän nyn ſuuren onnettomuden on andanut tulla meidän päällem/ ettei ſencaltaiſta caiken taiwan alla tapahtunut ole/ cuin Jeruſalemille tapahtunut on.
13 Nyncuin kirjoitettu on Moſexen Lais/ nyn on caicki tämä ſuuri onnettomus meille tapahtunut. Emme myös rucoillet HERran meidän Jumalam edes/ että me ſynniſtä palajaiſimme ja ſinun totudes ymmärräiſim.
14 Sentähden on myös HERra walwonut täſä onnettomudes/ ja on ſen ſaattanut meidän päällem: Sillä HERra meidän Jumalam on hurſcas caikiſa hänen töiſäns cuin hän teke: ſillä en me totellet hänen ändäns.

Ja rucoille armo ja syndiä anderi/ etc.

15 Ja nyt HERra meidän Jumalam/ joca ſinun Canſſas Egyptiſt johdattanut olet wäkewällä kädellä/ ja olet tehnyt idzelles nimen/ nyncuin tämä päiwä todiſta/ me olem syndiä tehnet/ ja olem jumalattomat ollet.
16 Ah HERra caiken ſinun wanhurſcaudes tähden/ lacka ſinun wihaſtas ja hirmuiſudeſtas ſinun Caupungiſtas Jeruſalemiſt/ ja ſinun pyhäſtä wuoreſtas. Sillä meidän syndeim tähden/ ja meidän Iſäim pahain tecoin tähden häwäiſtän Jeruſalem ja ſinun Canſſas/ caickein ſeas jotca meidän ymbäriliäm owat.
17 Ja nyt HERRA meidän Jumalam/ cuule ſinun palwelias rucous ja anomus/ ja cadzo armolliſeſt ſinun Pyhäs puoleen joca cukiſtettu on/ HERran tähden.
18 Calliſta ſinun corwas/ minun Jumalan/ ja cuule/ ja awaja ſinun ſilmäs/ ja näe: cadzo/ cuinga me häwitetyt olemma/ ja ſe Caupungi joca ſinun nimelläs nimitetty on. Sillä en me rucoile ſinua meidän omas wanhurſcaudeſam/ waan ſinun ſuuren laupiudes tähden.
19 Ah HERra/ cuule/ Ah HERra/ ole armollinen/ Ah HERra/ ota waari/ ja tee ſe/ ja älä wyhyy idze tähtes/ minun Jumalan/ ſillä ſinun Caupungis ja ſinun Canſſas on ſinun nimelläs nimitetty.

Gabriel Engeli waſta ja neuwo händä.

20 Cosca minä wielä puhuin ja rucoilin/ ja minun/ ja minun Canſſani syndiä tunnuſtin/ ja olin minun rucouxiſani HERran minun Jumalani edes/ minun Jumalani pyhän wuoren tähden.
21 Juuri ſilloin/ cosca minä näin rucoilin: Lensi Gabriel jonga minä ennen nähnyt olin näys/ ja rupeis minuun ehtouhrin aialla.
22 Ja hän neuwoi minua/ puhui minun canſani/ ja ſanoi: Daniel/ nyt minä olen lähtenyt ſinua neuwoman.
23 Sillä cosca rucoileman rupeiſit/ tuli tämä käſky/ ja minä tulin ſinulle ilmoittaman: Sillä ſinä olet otollinen ja kelwollinen: Nyn ota nyt waari/ että näyn ymmärräiſit.

Sup. 8:15.

24 Seidzemenkymmendä wijcko on määrätty ſinun Canſſalles ja Pyhälle Caupungilles/ nyn ylidzekäymiſet lackawat/ ja synnit peitetän/ ja pahat tegot ſowitetan/ ja ijancaickinen wanhurſcaus tuodan edes/ ja näky ja ennuſtus ſuljetan/ ja ſe caickein Pyhin woidellan.

Nyſtä 70. wuoden wijcoiſta cuin wielä pitä oleman Chriſtuxen aſti.

Hagg. 1:2.

25 Nyn tiedä nyt ja ota sijtä ajasta waari cuin käsky annetan/ että Jerusalem pitä jällens rakettaman: Christuxen Förstin asti on seidzemen wijcko ja caxi seidzemettäkymmendä wijcko/ nyn catut ja muurit jällens raketan/ waicka surkialla ajalla.

26 Ja cahden wijcon perästä seidzemettäkymmendä surmatan Christus/ ja ei enämbi ole. Ja Päämiehen Canssa tule ja cukista Caupungin ja Pyhän/ nyn että ne loppuwat/ nyncuin wirran cautta/ ja sodan loppun asti piti sen häwitettynä oleman.

27 Mutta hän monelle lyton wahwista yhdes wijcos/ ja keskellä wijcko lacka uhri ja ruocauhri/ ja sijpein tykönä seiso häwityxen julmus/ ja on päätetty/ että loppun asti pitä häwitetty oleman.

Matth. 24: 15.

Verſ. 13. Sinun totudes) Että me oliſim uſconet ſinun uhcauxes todexi tulewan: Sillä en me uſconet Jumalan uhcauria/ ſithenaſti cuin meille käſijn tuli. V. 23. Coſcas rucoileman rupeiſit) Cadzos/ että meidän rucouxem jo cuuldut owat/ coſca he aljetan. V. 24. Seidzemenkymmendä wijcko) ymmärretän ſencaltaiſet wijcot/ joiſta puhutan/ Gen. 29:27. Cuiſta joca wijcos on 7. ajaſtaica/ ja nijn tekewät nämät 70. wijcko. 490. ajaſtaica. Jotca pitä aljettaman ſijtä cuin Eſra käſkyn ſai/ raketaxens Jeruſalemin Caupungita ja toimittaxens hallituſta. Cadzo/ 1. Eſr. 7: 1. v. eod. Suljetan) ſe on/ otettu pois ja täytetty/ nyncuin loppuwainen ja lackawainen aſia. v. eod. Caickein Pyhin) ſe on Chriſtus. v. 26. Päämiehen Canſſa) ſe on/ Keiſarin/ jolla ſijhen aican walda on/ ja on yxi HERra/ ne owat Ruomalaiſet. V. 27. Sijpein) ſe on/ Cuſa Cherubim on Templis/ Matt. 24.

X Lucu.

Daniel ſano paaſtonnens ja murhettinens hänen Canſſans tähden/ v. 1. Yxi mies ſuures cunnias tule hänen tygöns/ v. 5. Joſta hän ſuureſt hämmästy/ v. 7. Yxi käſi tartui hänen ja autta händä ylös/ v. 10. Ja ilmoitta cuinga Perſian Förſti on händä wastan ollut hänen Canſſans tähden: Waan heidän Förſtins Michael tule hänen awuxens/ v. 13. Tahto ilmoitta hänelle/ cuinga hänen Canſſallens tästedes käymän pitä/ v. 14. Daniel wapiſe tämän nägyn tähden/ lohdutta händä yxi ihmisen muotoinen/ v. 15. Ilmoitta hänelle wielä hänen ſodaſtans Perſian Förſtiä wastan/ v. 20.

A.M. 3437.

1 Colmandena Corexen Perſian Cuningan wuonna/ ilmoitettin Danielille/ joca myös Belſazexiri cudzuttin/ jotakin joca toſi on/ ja ſuuriſta aſioiſta/ ja hän otti nyſtä waarin/ ja ymmärſi ſen näyn hywin.

Daniel paaſto ja murhetti Canſſans tähden.

2 Sijhen aican murhetin minä Daniel colme wijcko.

3 En minä ſyönyt mitän herculliſta ruoca/ liha ja wyna ei tullut minun ſuuhuni/ engä woidellut idzeni/ ſijhenaſti cuin colme wijcko loppunet olit.

4 Neljändenä päiwänä colmattakymmendä enſimäiſes Cuuſa olin minä ſen ſuuren Hidekelin weden tykönä.

5 Ja noſtin ſilmäni/ ja näin/ ja cadzo: Synä ſeiſoi yxi mies ſilkiſä/ ja culdainen wyö oli hänen ſuoliſans.

6 Hänen ruumins oli nyncuin Turkos/ hänen caſwons oli cuin pitkäijen tuli/ hänen ſilmäns olit nyncuin tuliſoitot/ hänen käſiwartens ja jalcans nyncuin cuuma waſki/ ja hänen puhens oli nyncuin ſuuri hymnä.

7 Ja minä Daniel näin ſencaltaiſen näyn yxinäni/ ja ne miehet jotca minun tykönäni olit/ ei sitä nähnet/ cuitengin tuli ſuuri pelco heidän päällens/ että he pakenit ja lymytit heidäns.

8 Ja minä jäin yxinäni/ ja näin tämän ſuuren näyn. Mutta ei minuun mitän wäke jäänyt/ ja minä tulin sangen rumaxi/ ja ei minus enä wäke ollut.

9 Ja minä cuulin hänen puhens/ ja cuin minä cuulin/ putoiſin minä caſwoilleni maahan.

10 Ja cadzo/ yxi käſi tartui minuun/ ja autti minua polwilleni/ ja minun kätteni päälle/ ja ſanoi minulle: Racas Daniel/ ota näiſtä ſanoiſta waari/ jotca minä ſinun canſas puhun/ ja ojenna idzes/ ſillä minä olen ſinun tygös nyt lähetetty. Ja coſca hän ſencaltaiſta minun canſani puhui/ otenſin minä idzeni ja wapiſin.

11 Ja hän ſanoi minulle: Älä pelkä Daniel/ ſillä ſijtä enſimäiſestä päiwästä/ cuin ſinä ſydämeſtäs pyyſit tietä/ ja waiwaiſit ſinuas ſinun Jumalas edes/ owat ſinun ſanas cuultut/ ja minä olen tullut ſinun tähtes.

12 Mutta Perſian waldacunnan Förſti on ollut minua wastan yhden päiwän colmattakymmendä/ ja cadzo/ Michael yxi nyſtä ylimmäiſiſtä Förſteiſtä tuli minun awuxeni/ nyn minä pyſyin Perſian Cuningaſten tykönä.

13 Mutta nyt minä tulen neuwoman ſinua/ cuinga ſinun Canſſalles tästedes tapahtu. Sillä näky pitä tapahtuman hetken ajan peräſtä.

14 Ja coſca hän näitä minun canſani puhui/ käänſin minä caſwoni maahan päin/ ja olin äneti.

15 Ja cadzo/ yxi ihmisen muotoinen rupeis minun huulihin/ nyn minä awaiſin ſuuni ja puhuin/ ja ſanoin ſille joca ſeiſoi minun edeſäni: Minun Herran/ minun jäſeneni wapiſewat ſijtä näyſtä/ ja ei minuſa ole ſillen enſingän wäke.

16 Ja cuinga taita minun Herrani palwelia puhua minun

Lohdutetan ja neywotan cuca waſtan oli/ eli autti hänen Canſſans.

Näke yhden miehen ſuures cunnias. Apoc. 1:13. &c.

Hämmästys ſijtä. Act. 9:7.

Herrani canſa/ ettei minus enſingän enä wäke ole/ eikä myös minus enämbi hengе ole ? Nyn rupeis taas minuun ihmiſen muotoinen/ ja wahwisti minua/ ja ſanoi: 19 Älä pelkä/ racas mies/ rauha olcon ſinulle/ ole rohkia/ ole rohkia. Ja coſca hän minun canſani puhui: wahwiſtin minä idzeni/ ja ſanoin: puhu minun Herran/ ſillä ſinä olet minun wahwiſtanut.

20 Ja hän ſanoi: tiedätkös mingä tähden minä olen tullut ſinun tygös ? Nyt minä jällens menen ſotiman Perſian Förſtiä waſtan. Mutta coſca minä menen pois/ cadzo/ nyn tule Grekin maan Förſti. 21 Cuitengin tahdon minä ſinulle ilmoitta/ mitä kirjoitettu on/ ſe pitä totiſeſt tapahtuman.

Item. Cutca Cuningat ja ſodat wielä hetken aica oleman pitä. 1 Ja ei kengän ole/ joca minua autta händä waſtan/ waan keidän Förſtin Michael/ ſillä minä myös ſeiſoin hänen canſans/ enſimäiſnä Dariuxen wuonna Mediſt/ auttamas 2 ja wahwiſtamas händä. Ja nyt minä ilmoitan ſinulle/ mitä totiſeſt tapahtuman pitä.

Verſ. 1. Colmandena wuonna) ſe on/ cahden ajaſtajan peräſt/ ſittecuin hän Judalaiſille oli andanut luwan cotia mennä Babeliſt. v. 3. En minä ſyönyt mitän) Cadzo Eſth. 4: 15. v. 4. Hidekelin) ſe on Tigris. Gen. 2: 14. v. 5. Yri mies) Tämä oli Jumalan Engeli. v. 13. Förſti etc.) ſe on Perkele/ joca paljon woi/ ja joca hallidze ja toimitta monda aſiata Perſian waldacunnas/ hän on eſtänyt mitä hän woi/ ettei Cuningas nyn wahwaſt auttais ſinun Canſſas/ cuin hän ruwennut on. v. 20. Grekin maan Förſti) ſe on ſe paha hengi cuin ſiellä paljo woi. Ope täſtä Capit. cuinga Jumalan Engelit ſotiwat meidän edeſtäm/ pahoja hengejä waſtan.

XI. Lucu.

ENgeli taas ilmoitta hänelle/ cuinga mailmas wielä cauwan aica on tapahtuwa: Nimittäin/ että neljä woimalliſta Cuningaſta pitä wielä Perſiaan tuleman/ v. 1. Sijtte yxi woimallinen Cuningas on tulewa/ jonga waldacunda jaetan neljäxi/ v. 3. Wielä enä/ että caxi nijſtä/ nimittäin/ Etelän maa eli Egypti/ Cuningoinens/ ja Pohjan maa/ ſe on Syria/ Cuningoinens toinen toiſens perän/ ſuureſt ja wahingoliſeſt keſkenäns pitä ſotiman/ v. 5. Erinomaiſeſt että yxi Syrian Cuningas oli tekewä ſuuren wahingon ſekä muille/ v. 21. Että Jumalan Canſſalle/ v. 28. Ja cuinga he wijmein tulewat autetuxi/ v. 34.

1. Cyrus. 2. Cambyſes. 3. Darius. 4. Xerxes.

TAdzo/ colme Cuningaſta wielä pitä Perſias oleman/ waan ſe neljäs ſaa enämmän rickautta/ cuin caicki muut. Ja coſca hän rickahin on/ noſta hän caicki Grekin maan waldacunda waſtan.

Alexander Magnus.

3 SEn perän tule yxi woimallinen Cuningas/ ja woimalliſeſt hallidze/ ja mitä

Sup. 7: 6. & 8: 22. 4 hän tahto/ ſen hän teke. Ja cuin hän corkeimmalle joutunut on/ ſärjetän hänen waldacundans/ ja hän jaca idzens neljään taiwan tuuleen/ ei hänen jälkentulewaiſillens/ eikä ſencaltaiſella woimalla/ cuin hänellä ollut on/ ſillä hänen waldacundans häwitetän/ ja tule muiden oſaxi.

5 JA etelän Cuningas/ joca yxi hänen Förſteiſtäns on/ tule woimalliſexi/ mutta händä waſtan tule myös yxi wäkewäxi/ ja hallidze/ jonga walda on ſuuri. Ptolomeus Lagus Egyptis/ ja Seleucus Nicanor Syrias.

6 Mutta monicahtain wuotten jälken/ yhdiſtäwät he idzens toinen toiſens canſa/ ja Cuningan tytär etelästä/ tule Pohjan Cuningan tygö yſtäwyttä tekemän. Mutta ei hän pyſy käſiwarren woimas/ eikä hänen ſiemenens ole pyſywäinen. Waan hän hyljätän nijden canſa jotca hänen weit/ ja laſten canſa/ ja nijden canſa/ jotca hänen hetkexi aica wahwiſtanet olit. Berenice Ptol. Philadelphuxen tytär pitä annettaman Antiochus Theorelle.

7 Mutta weſa tule hänen ſugunſtans/ joca tule ſotajoucon woimalla/ ja mene Pohjan Cuningan wahwoin paickoin/ ja toimitta ja woitta. Ja wie pois heidän jumalans 8 ja curwans ja callit cappalens/ hopian ja cullan Egyptin/ ja menesty monicahdat wuodet pohjan Cuningaſta waſtan. Ja 9 coſca hän on waeldanut hänen waldacundans läpidzen/ palaja hän omalle maallens. Ptolom. Euergetes Berenicen weli on langewa Seleucus Gallinicuxen maahan.

Waan hänen poicans wihaſtuwat/ ja 10 ſuuren ſotajoucon cocowat/ ja yxi tule ja mene edeskäſin nyncuin wirta/ ja taas kehoitta muut wihaan hänen waldacundans waſtan. Silloin julmiſtu etelän Cuningas/ ja me- 11 ne/ ja ſoti pohjan Cuningaſta waſtan/ ja coco ſencaltaiſen ſuuren joucon/ että ſe toinen joucko hänen käſihins annetan/ ja hän wie pois ſen joucon. Sijtä hänen ſydämens 12 paiſu/ että hän on lyönyt nyn monda tuhatta maahan/ mutta ei hän ſentähden woita. Seleucus Gallinicuxen pojat/ ſe ſuuri Antiochus ja Seleucus Keraunus. Ptol. Philopator ſuurta Antiochuſta waſtan.

Sillä Pohjan Cuningas/ coco jällens 13 ſuuremman joucon cuin endinen oli/ ja monicahtain wuotten peräſtä mene hän ſinne/ ſuuren ſotajoucon ja tawaran canſa. Ja 14 ſijhen aican aſetta moni idzens etelän Cuningaſta waſtan/ corgottawat myös muutamat huikendelewaiſet ſinun Canſſaſtas idzens ja täyttäwät Prophetian. Suuri Antiochus. Ptolomeus Epiphaneſt waſtan.

Ja nyn mene pohjan Cuningas/ ja teke 15 wallit/ ja woitta wäkewät Caupungit/ ja etelän käſiwarret ei woi warjella/ ja hänen paras wäkens ei woi ſeiſo waſtan. Waan 16 hän/ coſca hän tule hänen tygöns/ teke hänen tahtons/ ja ei kengän taida ſeiſo händä waſtan. Hän tule myös ſijhen ihanaiſeen 17 Taas ſuuri Antiochus/ nimitettyä Ptol. Epiphaneſt waſtan.

maa-

maahan / ja käyttä hänen kätens cautta. Ja käändä caſwons tullarens caiken waldacundans woimalla. Mutta hän ſopi hänen canſans / ja anda tyttärens hänelle emännäri / että hän hänen häwitäis / mutta ei ſe meneſty hänelle / eikä ſitä mitän tule.

Tytärtäns Cleopatrat waſtan.

18 Ruomalaiſet ottawat Antiochuxelda Aſian pois.

Sitte käändä hän idzens Luotoja waſtan / ja monda näitä woitta. Waan yxi Förſti opetta hänen häpiällä lackaman / ettei hän händä enä häwäiſis. Ja näin hän jällens palaja hänen waldacundans maahan / ja loucka idzens ja lange / ettei händä cuſtacan enä löytä.

19 Elimaiderxes / Perſias hän tapetan.

20 Seleucus Philopator / joca ei mitän paljo cuuluiſata toimittanut.

Ja hänen ſiaans tule / joca iſtu Cuningaliſes cunnias / näincuin tyly ihminen / mutta muutamain päiwäin peräſtä hän särjetän / ei cuitengan wihan eikä ſodan cautta.

21 Antiochus Epiphanes / joca enä oli kelwottoman caltainen cuin Cuningan.

HÄnen ſiaans tule kelwotoin mies / jolle Cuningalinen cunnia ei aiwoittu ollut. Hän tule ja meneſty / ja ſaa waldacunnan makioilla ſanoilla.

22 Ptol. Philometor Antiochuxen ſiſaren poica.

Ja käſiwarret (jotca näincuin wirta juoxe) hänen edeſäns näin wirralla woitetan ja särjetän / näin myös se Förſti / jonga canſa liitto tehty oli.

23 Sillä ſiitte cuin hän hänen canſans idzens yhdiſtänyt on / teke hän caxalaſta händä waſtan / ja mene ylös ja wähällä wäellä hänen woitta.

24 Ja hän meneſty / että hän parhaiſin maan Caupungeihin tulewa on / ja näin toimitta ettei hänen Iſäns ja eſiwanhembans tehdä taitanet ryöſtämiſellä / häwittämiſellä ja ſaalilla / ja pyrki caickein wahwimbain Caupungeiden perän cauwan aica.

Sitä Ptol. Philometoria waſtan.

25 JA hän kehoitta hänen wäkens ja ſydämens pohjan Cuningaſta waſtan / ſuurella ſotajoucolla. Silloin etelän Cuningas tule kehoiteturi ſotaan / ſuuren wäkewän ſotajoucon canſa / mutta ei hän woi pyſyä.

26 Sillä händä waſtan tehdän petos. Ja juuri ne jotca hänen leipäns ſyöwät / auttawat händä turmeluxeen / ja hänen joucxons ſortaman / että ſangen paljo lyödyxi tule.

27 Ja molembain Cuningaſten ſydämet ajattelewat / cuinga he toinen toiſellens wahingota tekiſit / ja cuitengin yhden pöydän tykönä petolliſeſt toinen toiſens canſa puhuwat / waan ei ſe meneſty / ſillä loppu on wielä toiſexi ajaxi määrätty.

Jeruſalemin Jumalan palweluſta waſtan.

28 Sen peräſt mene hän taas cotians ſuurella tawaralla / ja aſetta ſydämens ſitä pyhää liitto waſtan: ſiinä hän jotakin toimitta / ja näin hän mene cotia omalle maallens.

29 Semälken mene hän tilalla etelän päin / mutta ei hänen meneſty toiſella erällä / näincuin enſimäiſellä.

30 Ruomalaiſet.

Sillä Chitimiſt tulewat hahdet händä waſtan / näin että hän epäile / ja palaja.

31 Hänen käſiwartens / ſe on / hänen päämiehens ja woimalliſens.

JIlloin hän julmiſtu ſitä pyhää liitto waſtan / ja meneſty / ja cadzo ymbärillens / ja coco tygöns / jotca ſen pyhän liiton hyljäwät. Ja hänen käſiwartens pitä ſiinä oleman / ne ſaaſtuttawat Pyhän wahwiſtuxes / ja ſaattawat pois jocapäiwäiſen uhrin / ja noſtawat häwityxen cauhiſtuxen.

Ja hän teeſkele ja anda hywiä ſanoja jumalattomille / jotca liiton rickowat.

33 Judas Maccabeus welſinens ja jouckoinens.

MUtta ſe Canſſa / joca heidän Jumalans tunde / rohwaiſe idzens ja meneſty. Ja ne ymmärtäwäiſet Canſſan ſeas opettawat monda / ſentähden heitä wainotan miecalla / tulella / fangiudella ja ryöſtämiſellä / cauwan aica.

34 Ja coſca he näin caaturwat / tapahtui heille cuitengin wähä apua: mutta monda menewät heidän tygöns petolliſeſt.

35 Ja ymmärtäwäiſiſtä muutamat langewat / että he coeteldaiſin / puhtaxi ja ſelkiäxi tuliſit / ſiihenaſti että loppu tule. Sillä wielä nyt toinen aica on käſis.

V. 7. Wahwoin paickoin) Cudzu hän täſä waldacunnan. V. 8. Wie pois heidän jumalans) Sillä muun ſaalin ſeas ſai hän 2500. epäjumalan cuwa / jotca hän wei cotians Egyptijn. V. 9. Omalle maallens) Se on: Ei hän pidä waldacunda cuin hän kyllä taidais. V. 10. Yxi tule) Nimittäin / Antiochus: Sillä ſe toinen Seleucus cohta tapettin Nicanorilda. V. 15. Wäkewät Caupungit) Ei Egyptis / waan Syrias ja Judas / jotca ennen Ptolomeuxen olit. V. 17. Jhanaiſeen maahan) Se ſuuri Antiochus teki Judalaiſille ſuuren cunnian / että he autit händä Ptol. Epiphaneſt waſtan / Syriata woittamaan. V. 22. Käſiwarret) Cuningan päämiehet Egyptiſt Syrias.

XII. Luku.

WIelä puhu Engeli Epiphanexen nimellä Antichriſtuxeſt / että hän täſtedes tulewa oli / ja corgottapa idzens caickein päälle cuin Jumala / tahtoin caicki hallita ja wallita / v. 36. Hän waiwatan monicahdoilda: Mutta hän warjele idzens wäkewäſt / ja paina ne alans / v. 40. Siihenaſti cuin peljättäwäinen ſanoma tule / ja hänen pitä loppuman / v. 44. Cuitengin ſe ſuuri Förſti Michael warjele ja wapahta omans / ſiihenaſti cuin hän tule cuolluita herättämän / etc. v. 1. Mutta tämä Prophetia pitä oleman lukittu / eikä pidä täydelliſeſt ymmärrettämän ennen wiimeiſtä aica / v. 4. & 8. Puhutan myös jotakin ajaſta / coſca nämät tapahtuman ja cuinga cauwan ne oleman pitä / v. 5. & 11.

Antichriſtus.

36 JA Cuningas teke mitä hän tahto/ ja hän corgotta idzens ja ylöndä idezns caickia wastan cuin Jumala on. Ja hän puhu hirmuiseſt jumalain Jumalata wastan/ja se on hänelle menestyrä/siihenasti cuin wiha täytetän: sillä se
37 on pädetty/cuinga cauwan se on olewa. Hänen Isäins Jumalata ei hän tottele/eikä waimoin rackautta / eli yhdeſtäkän Jumalasta lucua pidä: Sillä caickia wastan hän idzens corgotta.

38 Mutta hänen oma jumalatans Maosimi hän palwele: Sitä jumalata/ josta ei hänen Isäns mitän tiennet/ pitä hänen cunnioittaman/cullalla/hopialla / calleilla kiwillä / ja
39 cauneilla caluilla. Ja hän on nijlle/jotca händä auttawat Maosimi wahwistaman / sen muucalaisen jumalan cansa / jonga hän walinnut on / suuren cunnian tekewä. Ja aſetta heitä monen Herraxi/ja jaca heille maan palcaxi.

40 JA lopuſa pitä etelän Cuningan hänen cansans puskeleman / ja pohjaisen Cuningan pitä äkist carcajaman händä wastan/ rattailla/radzasmiehillä/ja monillahaarilla. Ja hänen pitä mailleménemän / haaſcaman
41 ja waeldaman läpidze. Ja hänen pitä ihanaan maahan tuleman/ja monda surmatan.
42 Mutta nämät pitä hänen kädeſtäns pääſemän/Edom/Moab/ ja Ammonin lasten esicoiſet. Ja hänen pitä woimans maihin lähettämän / ja ei Egyptikän pidä hänelda pääſemän. Waan hänen pitä omistaman idzellens/
43 cullan ja hopian/ja caiken Egyptin tawaran/ Lybian ja Ethiopian pitä händä ſeuraman.

44 MUtta ſanoma idäſtä ja pohjaiſeſta pitä händä peljättämän / ja hän käy ulos ſuurella julmudella/ajatellen monda cadotta
45 ja hucutta. Ja hänen pitä majans aſettaman cahden meren wälille / ſen ihanan pyhän wuoren tygö. Sihenasti cuin hänen loppuns tule / ja ei kengän händä auta.

Matth. 24: 1 2. 1 SJlloin nouſe ſe ſuuri Förſti Michael / joca ſinun Canſſas edes ſeiſo. Sillä yri surkia aica on tulewa / jonga caltainen ei ikänäns ollut ole/ſiittecuin ihmiſet rupeiſit oleman/haman sihen aican asti. Sillä ajalla ſinun Canſſas wapahdetan/ caicki jotca kirjas kirjoitetut owat. Ja monda/ jot-

Tuolluitten nouſemus. Matth. 25: 46. 2 ca maan tomus macawat / herä-
jäwät / muutamat iancaickiſeen elämään / ja muutamat iancaickiſeen pilckan ja häpiään. Mutta o- 3
pettajat paiſtawat / nijncuin taiwan kirckaus / ja jotca monda opettawat wanhurſcauten / nijncuin tähdet alati ja iancaickiſeſt.

Ja ſinä Daniel peitä nämät ſanat/ja ſulje nämät kirjoituret haman wijmeiſen aican. 4
Silloin pitä sen tygö monda tuleman/ja ſuuren ymmärryxen löytämän.

JA minä Daniel näin / ja cadzo/ caxi 5
muuta ſeiſoit ſiellä / toinen tällä wirran reunalla / ja toinen toiſella reunalla. Ja 6
hän ſanoi ſille / joca oli lijnaiſilla waatteilla puetettu / joca ylembänä ſeiſoi wirran tykönä/coſca näiden ihmetten loppu tulle? Nijn 7 Apoc. 10:5.
minä otin hänestä waarin / joca lijnaiſilla waateilla puetettu oli / joca ylembänä ſeiſoi wirran tykönä. Ja hän noſti oikian ja waſeman kätens taiwaſen päin / ja wannoi sen cautta joca iancaickiſeſt elä / että sen pitä ajan/ja muutamat ajat/ja puolen aica wijpymän. Ja cuin sen pyhän Canſſan hajotus 8
saa lopun/silloin caicki nämät tapahtuwat.

Minä toſin tämän cuulin/waan en minä ymmärtänyt/ja sanoin: racas HERra mitä ſijtte tapahtune? Mutta hän sanoi: mene 9
Daniel/ſillä se on peitetty ja ſuljettu/haman wijmeiſen aican. Monda puhdiſtetan / 10
kircaſtetan / ja coetellan / mutta jumalattomat pitäwät jumalattoman menon. Ja jumalattomat ei näitä tottele/mutta ymmärtäwäiſet ottawat näiſtä waarin.

Ja ſijtä ajaſta/coſca se jocapäiwäinen uhri on otettu pois/ja häwityxen cauhiſtus ſinne panman / owat tuhatta / caxi ſata ja yhderänkymmendä päiwä. Autuas on/ joca o- 11 Matth. 24: 15. 12
dotta ja ulottu tuhandeen / colmen sataan ja wijſten päiwään neljättäkymmendä. Mutta 13
ſinä Daniel mene pois / ſihenasti cuin loppu tule/ja lewä/ettäs nouſiſit ſinun oſaſas/ päiwän loppun asti.

Verſ. 36. Ja Cuningas) täſtä alca ne peitetyt ſanat/ joiſta puhutan lopulla. Ja ymmärretän tämä yrimieliſeſt Antichriſtureſt. Nijn myös Paulus hän eſtä täſtä puhu/ 1. Theſs. 2. Ja idze loppu paljon todiſtanut on. Sillä enſiſt on Antichriſtus Pawi Ruomiſt tehnyt mitä hän tahdoi/ ſijnä ettei hän yhtäkän Laki/ oikeutta eli duomiota tahdo totella/ waan että hänen tahtons pitäis oleman ylimmäiſen Lain/ja hänen duomions caikein muiden päällä / Hän on myös idzens corgottanut ylidzen caiken sen cuin Jumala on: Sijnä että hän tahto/ että hänen aſeturens ja säätyns pitä corkeimbana pidettämän cuin Jumalan omat käſkyt/ja omiſta idzellens ſen wallan/cuin ainoaſtans Jumalalla on. Cauhiaſt on hän puhunut Jumalata wastan/ ſijnä että hän on corgottanut meidän wanhur-

ſe caudem/

ſcaudem/ anſiom ja työm/ ja niin cadzonut ylön Jumalan laupiuden ja Chriſtuxen anſion/ ja ſe on hänelle meneſtynyt. I I. v. 37. Sitte ei ole hän huollut waimon rackautta/ ſillä hän on kieldänyt Awioskäſkyn / ja oikian waimollisen rackauden ja menon: ja niin ſaattanut ſekä idzens että muut ſyndijn waſtoin luondo/ joilla Jumalan ylöncadzojat rangaiſtan / Rom. 1. III. v. 38. Caicki muut jumalat / ja hänen Iſäins Jumala ei mitän maxa: Mutta hänen oma jumalans pitä ainoaſtans kelpaman/ että hän on unhottanut Chriſtuxen ja hänen ainoan ricosuhrins riſtin päällä/ ja on hänen terwelliſeſt ehtolliſeſtans ajatellut idzellens yhden uhrimeſſun eläwitten ja cuolluitten edeſtä: Joca taickia piti auttaman/ taiwas/ maan päällä ja maan alla. Jonga hän ja caicki hänen ſeurans pitäwät ainoana turwanans/ jota heidän täyty palwella ja cunnioitta cullalla/ hopialla ja calleilla caluilla. Ja cudzutan täſä ſe hänen Jumalans Maoſim/ ſe on wahwus/ præſidia, niincuin linna ja Caupungit/ niincuin Daniel tämän ſanan uſein ennen pitä/ cap. 11. Niin että Maoſim oikein cudzutan wahwuden Jumalaxi/ Deus præſidiorum/ että Cloſtareis ja howin raketuis kircois händä palweldaman piti. IV. v. 39. Niin on hän jacanut ſuuret cunniat/ rickaudet ja maacunnat/ niille jotca händä autit wahwiſtaman tätä Jumalata: Että hän on tehnyt monicahdat Piſpoixi/ Cardinaleixi/ Abboteixi/ ja andanut heille Cloſtarit/ Hippacunnat/ præbendät ja Piſpauden: monicahdat hän on woidellut ja cuuluttanut Keiſareixi/ ja Cuningoixi/ ja auttanut maacundijn ja waldacundijn/ jotca tämän hänen uhrimeſſuns ja epäjumalan palweluxens wahwiſtanet ja auttanet owat. V. v. 40. Edespäin/ on Etelän maan Cuningas: ſe on/ Chriſtus (että Antichriſtus on pohjaſta) taiſtellut hänen canſans/ ſijnä että hän on ajallans herättänyt uſcolliſia opettaita ja tunnuſtaita/ jotca owat pannet idzens hänen erhetyſtäns waſtan: waan hän on coonnut caiken hänen woimans heitä waſtan/ ei ainoaſtans mailmalliſia aſeita ja mieckoja: Mutta myös kirjoittamiſella/ pannan panemiſella/ ja on carannut heidän päällens / ja / niiſä ihanaiſis maiſa/ joiſa he jällens olit ottanet waſtan ſen puhtan opin/ on tappanut ja cuolettanut heitä. v. 42. Owat cuitengin Edomerit/ ſe on: weripunaiſet Martyrit ja tunnuſtajat/ jotca heidän werelläns owat tunnuſtanet totuden / Moabiterit owat yrikertaiſet ja murhelliſet Chriſtityt/ jotca heidän wijmeiſilläns owat hyljännet hänen petoxens/ ja luottanet yrikertaiſeſt Jumalan laupiuteen Chriſtuxen anſion cautta: Ja Ammonin laſten Förſtit/ owat wähät yrikertaiſet lapſet / jotca olit oikein caſtetut / ja niin täältä cuolit ennen cuin he taittin wieteldä hänen erhetyxins. Nämät caicki owat pääſnet hänen tyranniudeſtans / ettei he ole cadotetuxi tullet. VI. v. 43. Hän on myös hallinnut coco Egyptin/ Lybian ja Ethiopian tawarat / ſe on: ylimmäiſten/ keſkimmäiſten ja alimmaiſten ſeas/ ſijnä että hän Meſſuin ja Anetkirjain edeſtä on heidän maans ja manderens enimmäſt wetänyt työnös. VII. v. 44. Mutta ſanoma/ ſe on/ Chriſtuxen ſuun hengi/ eli ſe puhdas Evangelium/ joca jällens rupeis heliſemän/ on peliättänyt hänen / niin ettei hän tiedä millä tawalla hän ſen tunnuſtajat murhaman ja hucuttaman pidäis. Sijhenaſti että hän lopun ſaa/ ſe on/ Chriſtus hänen tulemiſellans hänen peräti ſurmawa on / 2. Theſſ. 2: 8. VIII. v. 45. Hän on pannut ylös hänen majans / ſe on/ pannut iſtuimens ja aſumaſians merten keſkelle / ſe on/ Italiaan/ Adriaticumin ja Torrhenumin wälille ſen ihanaiſen wuoren ymbäriille/ keſkelle Jumalan Kircko ja ſeuracunda. v. 1. Sillom) ſe on: Coſca ſencaltainen Antichriſtuxen tyrannius ja pimeys on corkeimmallens joutunut / ſe ſuuri Michael / ſe on Chriſtus/ niincuin hänen wircans puoleſtä Engeli ja ſeuracundans wartia / tule hänen auxens / lohduttaman ja wapahtaman wälituitans / ſijhenaſti / cuin cuolluet maan tomuſt ajallans nouſewat/ etc. v. 4. Sulje) Mitä nyt enämbi tämän Prophettan ſulkemiſeſt puhutan / ſe tietä anda / ettei händä täydelliſeſtä ymmärretä/ ennencuin hän caicki on täytetty. v. 7. Aica wijpymän) Sentähden niin paljon cuin aican tule / on työläs tietä/ ettei täſä niin ſelkiäſt ole ſanottu mitä ajat eli päiwät / luonnolliſet eli pidemmät/ pitä ymmärrettämän / eikä myös coſca ne pitä aljettaman. Arwoitella kyllä taitan / joiſta ei mitän wahwaſt päätettä taita/ ſijhen ſaacka että caicki täytetän ja lopuſta parammin nähdä taitan/ taicka taiwalliſeen Scholuun tullan / cuſa me caicki täydelliſemmäſt tietä ſaamme / ja ymmärrämme. v. 10. jumalattomat) jumalattomat pyſywät jumalattomudeſans/ ja owat ſencaltaiſet cuin ennengin / ja ei mitän ſijtä ota waaria/ mutta ältän ſitä kengän pahaxuco: Sillä ſencaltaiſten wietellyſten ja wainomieſten cautta tulewat toimelliſet coetelluxi ja kircaſtetuxi / 1. Cor. 11: 19. Tawiammalda luettacan idze Lutherus täſtä Cap. joſta nämät enimmäſt otetut owat.

Prophetan Danielin loppu.

Esipuhe Prophetaſt Hoseaſt.

Millä ajalla Hosea on elänyt.

HOsea eli ja saarnais/nijncuin hän Esipuhesans osotta/toisen ja sälkimmäisen Jerobeamin Israelin Cuningan aicana. Jolla ajalla myös Jesaia Judeas/nijn myös Amos ja Micha elit/mutta Hosea oli cuitengin wanhin heistä.

Cuinga hänen ajallans elettin.

Nijn oli myös Jerobeam toimellinen ja onnellinen Cuningas/joca paljo toimitti Israelin waldacunnas/nijncuin toinen Cuningasten Raamattu neljännes toistakymmenes lugusa todista. Jäit cuitengin hänen wanhemmans Israelin Cuningasten epäjumaluteen/ja owat ollet sihen aican monda jalo miestä Canssas/waan ei cuitengan tainnet Canssa parammaxi saada: sillä perkele oli Canssan sihen hullutteen saattanut/ että he alati tapoit Prophetat/ja poldit lapsens epäjumaloille uhrixi/ja nijn täytit maan wiattomalla werellä/nijncuin hän täsä ensimäises lugus senedest Israeli uhca.

Mistä hän on saarnannut.

I. Canssan epäjumalutta wastan.

II. Christuxest.

Mutta nijn on nähdä/ettei tämä Hosean ennustus ole coconainen eikä täydelliseſt kirjoitettu/mutta ainoastans muutamat cappalet ja sanat hänen saarnastans owat haetut ja yhten Raamattun cootut/löytän cuitengin hänesä/että hän molemmat wirat runsast ja täydelliseſt on toimittanut. Ensist on hän epäjumalutta wastan angarast saarnannut/ja Canssa jaloſt nuhdellut/nijn myös Cuningast ja hänen Ruhtinaitans ja Pappeja/jonga tähden hän/nijncuin muutkin/cuoleman ansaidzi. Ja tapettin nijncuin eriseurainen Pappeja wastan/ja capinan noſtaja Cuningasta wastan: sillä se on Prophetain ja Apoſtolein cuolema ollut/ja nijn idze Christuxengin täydyi cuolla. Sijtte on myös Christuxest ja hänen waldacunnastans wäkewäst ja rohkiast ennustanut/nijn 2. 13. ja 14. cap. erinsmattain osotetan.

Mutta että hän nijn usein kertoi sen sanan huora ja huorutta/ja 2. cap. nai portonzei sentähden pidä ajateldaman/että hän idzestäns oli nijn carias töisäns ja puheisans: sillä hän puhu hengelliſellä tawalla/ja se huora on ollut hänen awio emändäns/jonga cansa hän on sijttänyt awio lapsia. Mutta emännän ja lasten piti sencaltaista häpiäliſtä nime candaman/Canssan epäjumaluden merkixi ja nuhtexi/joca oli monda hengelliſtä huorutta/se on epäjumalutta/täynnä/nijncuin hän idzekin sano: maacunda juoxe pois HERrasta huoruteen. Nijncuin Jeremia puisia cahleita/ja picarin candoi merkixi: ja caickin Prophetat teit jotakin camalata Canssalle merkixi: nijn myös hänen awio emändäns lapsinens piti täsä huoran nime candaman/Canssan epäjumaluden merkixi: sillä ei se ole uscottapa/että Jumala käski Prophetan huorin tekemän/nijncuin muutamat täsä Hosean tahtowat selittä.

Propheta Hosea.

I. Luku.

HERra käske Hosean otta idzellens porton emännäxi/sixi merkixi/että maacunda juoxi epäjumalan palweluxeen/v. 1. anda lapsille sencaltaisen nimen/josta tietäisin HERran tahtowan sentähden edziä ja rangaista maacunda/v. 3.

Jumala käske Hosean otta porton emännäxens.

1 SAmä on HERran sana/joca tapahtui Hosealle Beherin pojalle/Ussian/Jothamin/Ahasen/Jehiskian/Judan Cuningasten ajalla/ja Jerobeamin Joasen pojan Israelin Cuningan ajalla. 2 Ja cosca HERra ru-

peis en-

peis enſiſt Hoſean cautta puhuman / ſanoi hän hänelle: mene/nai ja ota portto awioxes/ ja porton lapſet: ſillä maacunda carca pois HERralda huoruteen. Ja hän meni ja otti Gomer Diblaimin tyttären / joca tuli raſcaxi ja ſynnytti hänelle pojan. Ja HERra ſanoi hänelle: nimitä händä Jeſreelixi: ſillä wielä on wähä aica/cuin minä edzin ne wiattomat weret Jeſreelis Jehun huonen päälle / ja loputan Iſraelin huonen waldacunnan. Ja ſithen aican ricon minä Iſraelin joudzen Jeſreelin laxoſa.

Mitä ſillä tahdottin.

Ja hän taas tuli raſcaxi / ja ſynnytti tyttären. Ja hän ſanoi hänelle: nimitä ſe LoRihamaxi: ſillä en minä enä armahda Iſraelin huonetta / mutta tahdon heidän heittä pois. Judan huonetta minä cuitengin armahdan/ ja autan heitä HERran heidän Jumalans cautta. En minä heitä auta joudzella/miecalla / ſodalla / orehilla taicka hewoismiehillä.

Ja coſca hän oli LoRihaman wieroittanut / nin hän taas ſijtti ja ſynnytti pojan. Ja hän ſanoi: nimitä händä LoAmmixi. Sillä et te ole minun Canſſan / nin en minäkän ole teidän.

Werſ. 6. LoRihamari) Armotoin: ſillä ei hän tahdo pelaſta Aſſyrian Cuningan kädeſtä. v. 7. HERran heidän Jumalans cautta) Täſtä nähdän että jumaludes owat uſiammatperſonat/toinen perſona puhu täſä ja lupa autta/ja toinen on jonga cautta hän on auttawa/nincuin Baſil. M. puhu cont. Eunom. lib. 5. V. 9. LoAmmixi) ſe käätän: ei minun Canſſan: ſilla hän tahdoi holjatä Judan Canſſan / ja loperta heidän waldacundans ja pappeudens / nincuin Evangeliumin cautta tapahtunut on / cuin täſä cohta ſeura.

II. Lucu.

HERra lupa että Iſraelin lapſet pitä nin monexi tuleman/ninſtä joca ei nyt ollet hänen lapſens / ettei niitä kengän luke taida: ſillä Juda ja Iſrael pitä oleman yhden pään alla/v. 10. nuhtele Canſſans heidän hengelliſen ſalawuoteudens tähden/v. 1. että he hyljäſit hänen / palwelit epäjumalita / ja omiſtit niille caiken ſen hywän cuin HERra heille andoi/jywät/wijnan/öljyn / etc. v. 5. uhca tahtowans otta ne tacaperin/v. 7. lupa cuitengin taas että hän tahto heitä corjata/uden liiton tehdä heidän canſans/ ja heitä idzellens wanhurſcaudes ja armos kihlata/v. 14.

Lupaus pacanain cudzumiſeſt. Rom. 9:26.

10 Mutta Iſraelin laſten lucu pitä oleman ninCuin meren ſanda / jota ei mitata eikä luetta taita. Ja ſijnä ſiaſa pitä oleman cuin heille ſanottu on: et te ole minun Canſſan / ſanotan heille: te elämän Jumalan lapſet: 11 Sillä Judan lapſet ja Iſraelin lapſet pitä coconduman ja pitämän heidäns yhden pään alla/ ja menemän ylös / pois maaſta: ſillä Jeſreelin päiwä pitä ſuuri päiwä oleman.

Sanocat teidän weljillen: he owat minun Canſſan: ja teidän ſiſarillen: he owat armoſa. 1

HERran nuhtele Canſſans epäjumalutta.

Sanocat duomio teidän äitiſtän / ryöſtäkät: ſillä ei hän ole minun emändän/enkä minä ole hänen miehens. Käſkekät hänen heittä pois haureudens hänen caſwoiſtans / ja hänen huorudens hänen rinnaſtans. Etten minä händä alaſti ryſſuis / raatelis ja panis händä ninCuin hän ſyndyiſäns oli. Ja panis myös händä ninCuin häwitettyä ja ninCuin carkiata maata / enkä janoon händä cuoletais. Ja en armahdais hänen lapſians: ſillä he owat huoran lapſet / ja heidän äitins on portto. Ja joca heidän ſijtti / hän käytti idzens häpiäliſeſt / ja ſano: minä tahdon caxata racaſtajani jälken / joca minullen anda leipä/wettä / willoja / pellawita/ öljyä ja wijna.

Sentähden cadzo / minä aitan ſinun ties orjantappuroilla / ja panen aidan eteen / ettei hän löytäis hänen polcujans. Ja coſca hän carcaja racaſtajains jälken/ nin ei hänen pidä heitä käſittämän/eikä löytämän / coſca hän heitä edzi/ja hänen pitä ſanoman: minä menen ja palajan minun endiſen miehen tygö/joſa minä parammin meneſtyn cuin minun nyt käteni käy. Ja ei hän tahdo tietä minua ſixi/joca hänelle annoin jywiä/ wijna ja öljyä / ja että minä annoin hänelle paljon hopiata ja culda / joſta he Baalimin teit. Sentähden minä otan aicanans jällens minun jywäni / wijnani ja willani / ja raatelen minun pellawani / jolla hän häpiäns peittä. Ja minä tahdon ryſſua hänen häpiäns / hänen racaſtajains ſilmäin eteen / ja ei pidä kenengän händä minun käſiſtäni pääſtämän.

Ja minä lackautan caiken hänen ilons/ juhlans/uden Cuuns/lepopäiwäns/ja caicki hänen pyhäpäiwäns. Minä häwitän myös hänen wijnapuuns ja ficunapuuns/ joiſta hän ſanoi: ſe on minun palckan / jonga minun racaſtajani minulle andawat. Minä teen niitä medzän / että medzän pedot ne ſyöwät. Juuri nin edzin minä händä Baalimin päiwänä / jona hän ſawuuhria ſytyti / ja cauniſti

hänens culda lehdeillä ja caulahopeilla. Ja juoxe racastajans jälken / ja nijn unohti minun / sano HERra.

Lupaus Evangeliumist joca pitä saarnattaman Jumalan Canssan edes.

14 SEntähden cadzo / minä tahdon händä hawcutella / wien hänen corpeen ja puhun suloisest hänen cansans. 15 Silloin annan minä hänelle hänen wijnamäkens / ja Achorin laxon / ja tahdon toiwon awata. Siellä hän on lauleskelewa / nijncuin nuorella ijälläns: ja nijncuin sinä päiwänä jona hän Egyptin maalda läxi. 16 Ja sinä päiwänä pitä oleman / sano HERra / ettäs minun cudzut miehexes / ja et sillen minua cudzu Baalimixes. 17 Sillä minä tahdon Baalimin nimet otta pois hänen suustans / nijn ettei kenengän pidä sitä nime sillen muistaman.

18 Waan minä tahdon tehdä heille sillä ajalla lijton / petoin cansa kedolla / linduin cansa taiwan alla / ja matoin cansa maan päällä. Ja tahdon otta pois joudzen / miecan / ja sodan maalda / ja annan heidän asua turwallisest. 19 Minä kihlan sinun idzelleni ijancaickisest / minä kihlan sinun idzelleni wanhurscaudesa / duomiosa / armosa ja laupiudesa. 20 Minä kihlan tosin sinun idzelleni uscosa / ja sinun pitä HERran tundeman. 21 Sillä ajalla / sano HERra / tahdon minä cuullella / minä tahdon taiwan cuullella / ja taiwan pitä maata cuuldeleman. 22 Mutta maan pitä cuuleman jywä / wijna / öljyä / ja nijtä pitä Jesreelin cuululeman. Rom. 9:25. 1.Pet. 2:10. 23 Ja minä tahdon sen idzelleni pitä siemenexi maan päälle / ja tahdon sitä armahta / jota ei ole armahdettu. Ja sanon hänelle: joca ei ollut minun Canssan: sinä olet minun Canssan: ja hänen pitä sanoman: sinä olet minun Jumalan.

Vers. 10. Mutta Israelin lasten lucu) se on puhuttu Christuxest ja Evangeliumin saarnast / pacanain ja Judalaisten seas / se on toisexi päärxi ja waldacunnari tullut. V. 11. Yhden pään alla) Joca pää on Christus. V. 4. Portto) se on / hän palwele epäjumalita. V. 7. Pidä heitä käsiträmän) Epäjumalan palweliat / nijncuuan cuin heillen myötä käy / luulewat hesen idzellens heidän epäjumalan palwelurellans ansainnens / sijhenasti cuin murhe tule / nijn täyty heidän sitä oikiata Jumalata rucoilla ja armo anoa. V. 14. Suloisest) se on se suloinen Evangelium / ja Achorin laxo on se cullainen paicka / jossa murhe ja risti on / ja cuitengin Christuxen suloiset sanat owat seas: sillä Achor käätän / murhe eli risti / josa caicki näkymättömät asiat saarnatan / joita toiwoman pitä. V. 18. Lijton) se on / sydämen lijton ja rauhan uscon cautea Christuxen päälle / joca ei kenengän taida wahingota tehdä. V. 22. Jesreel) käätän / Jumalan siemen: sopi nijn sijhen / cusa hän sano: minä pidän hänen minulleni sieme-

nexi / se on / teen händä oikiari Jesreelixi / että hänellä olis ijancaickinen sikiö / nijncuin Christillinen Kircko ijancaickisest pysy.

III. Lucu.

HOsea saa taas käskyn sijtä portost / v. 1. sixi merkixi / että Israelin lapset pidäis jongun ajan oleman ilman Cuningata ja Papeita / v. 4. mutta wijmein tuleman käändyxi heidän oikian Cuningans Christuxen tygö / v. 5.

1 JA HERra sanoi minulle: mene wielä kerta / ja hala sitä salawuoteista waimo ja portto. Nijncuin HERra racasta Israelin lapsia / jotca cuitengin käännyit muucalaisten jumalain tygö / ja halawat wijnacannun tähden. 2 Ja minä sowin hänen cansans / wijtentoistakymmenden hopiapenningijn / ja puolentoista Homerijn ohria / ja sanoin hänelle: 3 Odota minua monda päiwä ja älä huorin tee / älä toiseen ryhdy: sillä minä tahdon myös sinuakin odotta.

Propheta saa jälleus käskyn portoista.

4 Sentähden että Israelin lapset pitä monda päiwä ilman Cuningasta / ilman Päämiestä / ilman uhrita / ilman Altarita / ilman päälishameta / ja ilman Jumalan palwelusta oleman. 5 Sijtte Israelin lapset palajawat / ja heidän HERrans Jumalatans / ja Dawidita heidän Cuningastans edziwät. Ja pitä HERra ja hänen armons wijmeisellä ajalla cunnioittaman.

Mitä sillä tahdotan.

Ier: 30:9. Ezech. 34: 23.

Vers. 1. Wijnacannun tähden) se on / wadzan tähden. V. 4. Ilman Cuningasta) Ei ollut Israelillä Cuningast fangiuxen jälken / sijhen saacka cuin oikia Dawid Christus tuli / joca on coco mailman Cuningas. V. 5. Dawid) Cadzo Ier. 30: 9. V. eod. Wijmeisellä ajalla) Cadzo Esa. 2: 2.

IV. Lucu.

HOsea ilmoitta Israelin waldacunnalle Jumalan wihan ja rangaistuxen / heidän moninaisten syndeins ja wicains tähden / jotca siellä tehtin / v. 1. neuwo Judan waldacunda / ettei hän heitä seurais / waan cartais / v. 15.

1 KUulcat HERran sana te Israelin lapset: sillä HERralla on syytä nuhdella / jotca maasa asuwat. Sentähden ettei siellä ole totuutta eikä rackautta / eikä Jumalan sana ole maasa. 2 Mutta pilcka / walhe / murha / warcaus ja huoruus owat wallan saanet / ja yri weren wica tapahtu toisen jäl-

Propheta nuhtele Israeli heidän suurten syndeins ja wicains tähden.

ken. Sentähden pitä maacunnan surkian oleman/ ja caicki / jotca sijnä asuwat / pitä häwitettämän: Ja medzän pedot/ ja linnut taiwan alla/ ja calat meres pitä huckanduman.

4 Ei saa kengän nuhdella eikä rangaista ketän: sillä sinun Canssas on nijncuin Pappein rangaisia.

5 Sentähden sinun pitä päiwällä langeman/ ja Prophetas yöllä/ näin minä tahdon äitis

6 hillitä. Minun Canssan on turmeldu/ eikä tahdo oppia. Että sinä hyljäisit Jumalan sanat/ tahdon minä myös sinun hyljätä/ ettei sinun pidä enä minun Pappin oleman. Ja sinä unohdat sinun Jumalas Lain/ sentähden minä myös unohdan sinungin lapses. Jota enämbi heitä on/ sitä enämmin he tekewät syndiä minua wastan/ sentähden teen minä heidän cunnians häpiäxi.

8 He syöwät minun Canssani syndiuhria/ ja

9 himoidzewat heidän syndejäns. Canssalle pitä nijncuin Papeillekin tapahtuman: sillä minä tahdon heidän pahat tecons edziä/ ja costan heille nijncuin he ansainnet owat.

10 Nijn että he syöwät ja ei tule rawituxi/ he tekewät huorutta/ ja ei heidän pidä menestymän: sillä he owat hyljännet HERRan/ ja ei

11 totellet händä. huoruus / wijna ja juoma hulluxi saattawat.

12 Minun Canssan tutki puulda/ ja hänen sauwans saarna hänelle: sillä huoruden hengi wiettele heitä/ nijn että he teit huorin

13 Jumalatans wastan. Wuorten cuckuloilla he uhrawat / ja corkiuxilla he suidzuttawat/ tammein alla/ haapain/ ja saarnein alla / että ne andawat suloisen warjon. Sentähden tulewat teidän tyttären portoixi/ ja teidän morsiamenne huorixi.

14 Jota en minä tahdo että/ cosca teidän tyttären ja morsiamen häwäistän ja huoraxi tulewat. Että tekin toista Jumalata palweletta huorain cansa/ ja uhratte ilkein porttoin cansa: sillä hullu edzi haawoja.

Neuwo Judat/ että he idzens syncaltaisist cawahdoisit.

15 Israel/ jos sinä cuitengin tahdot huorin tehdä/ nijn älkön Juda sentähden wialliseri tulco. Älkät mengö Gilgalijn/ ja älkät tulco ylös BethAwenin/ ja älkät wannoco: nijn totta cuin HERRa elä: Sillä 16
Israel kyli nijncuin kyliwäinen lehmä. Nijn HERRa on myös caidzewa heitä/ cuin exywäistä lammasta awaras paicas. Sillä 17
Ephraim on suostunut epäjumalijn: Anna silläns olla. He owat heitäns juopumiseen 18
ja huoruteen laskenet / ja heidän waldamiehens iloidzewat pahannusten kehoituxest. Tuulispään pitä heidän sijwilläns sidottuna 19
ajaman pois/ ja heidän pitä häpemän heidän Jumalan palweluxestans.

Werſ. 8. He syöwät) se on/ heidän pitä wiriäst ahkeroidzeman heidän Jumalan palweluxesans/ mutta wähä sijtä syömän. v. 16. On caidzewa) se on/ ettei he tahdo cotona pysyä ja tyhjä sijhen Jumalan palweluxeen/ cuin minä heille olen andanut/ nijn minä hajotan heitä pacanoihin/ että he kyllä heidän wääräst opistans ja epäjumalan palweluxestans rawituxi tulewat. v. 18. Heidän waldamiehens) se on/ Cuningans/ Förstins ja Pappins.

V. Lucu.

Prophета ilmoitta Papeille/ Canssalle ja idze Cuningalle HERRan tahtowan heitä rangaista/ että he olit hänen nijncuin porton hyljännet/ eikä tahtonet palaita jällens/ v. 1. nijn myös Judat/ v. 5. jos he sijtte edziwät HERRa/ nijn ei heidän pidä löytämän/ mutta pitä häwitettämän/ v. 8. ja ei kengän taida heitä autta/ v. 13.

Kuulcat sijs Papit ja Israelin huone ottacat waari/ ja ota corwijs sinä Cuningan huone: sillä rangaistus pitä tuleman teidän päällen/ te jotca Mizpas paulan/ ja lewitetyn wercon Thaboris wirittänet oletta. He teurastawat sangen paljo/ ja nyllä wiettelewät Canssa/ sentähden tule minun heitä caickia rangaista. Kyllä minä tunnen Ephraimin/ ja ei Israel ole minun edestäni peitetty/ että Ephraim on portto/ ja Israel saastainen. Ei he ajattele palaita Jumalans tygö: sillä heillä on huoruden sydän/ ja ei he tottele HERRa.

Hosea ennusta Israelille ja Judalle HERRan rangaistuxen heidän syndeins tähden.

Sentähden pitä Israelin coreus heidän caswoins edes nöyrytettämän/ ja Israel ja Ephraim pitä pahain tecoins tähden langeman: Judan pitä myös heidän cansans langeman. He edziwät sijtte HERRa carjoinens ja lambainens/ waan ei heidän pidä sijttekän händä löytämän. Sillä hän on idzens heildä käändänyt pois. He cadzowat HERRan ylön ja synnyttäwät äpärä lapsia/ sentähden pitä myös uden Cuun syömän heitä uhreinens.

Ja/ soittacat Basunata Gibeas/ Ja/ soittacat torwe Ramasa/ Ja/ huutacat BethAwenis/ tuolla puolen Ben Jaminin. Sillä Ephraimin pitä rangaistuxen päiwänä kyl-

millä oleman/ josta minä Israelin sucundia uscolliseſt olen neuwonut.

Vers. 1. Mitzpas) Sillä he sääsit idze stellä jumalan palweluren/ jolla he wiettelit Canssan, v. 2. Teurastawat) Epäjumalan palweluxeen coco mailma runsast anda/ waan totuden täyty kerjätä. v. 5. Coreus) se on/ heidän jumalan palweluxens/ johon he uscalsit. v. 7. äpärä lapsia) se on/ he opettawat lapsillens wäärä ja epäjumalan palwelust/ ettei he taida tulla minun lapsixeni.

VI. Lucu.

Propheta lohdutta taas Canssans/ että cosca he HERralda rangaistan/ nijn he oppiwat tundeman HERran/ ja käändäwät idzens hänen tygöns/ v. 1. ja nijn hän teke heille caicke hywä/ v. 4. mutta Israel oli cadzowa sen ylön/ ja Juda cuitengin oli sitä ajattelewa ja pitä käätyxi tuleman/ v. 11.

10 Waan Päämiehet owat nijncuin rajain sijrtäjät/ sentähden tahdon minä minun wihani wuodatta heidän päällens nijncuin weden.
11 Ephraim kärsi wäkiwalda ja ahdistetan/ joca hänelle oikein tapahtu: sillä hän andoi
12 idzens ihmisten käskyihin. Minä olen Ephraimille nijncuin coi/ ja Judan huonelle widzaus. Mutta cosca Ephraim tunsi sairaudens ja Juda haawans/ nijn Ephraim meni Assyriaan/ ja lähetti Jarebin Cuningan tygö. Waan ei hän woinut teitä cuitengan autta/ eikä parata teidän haawojan.
14 Sillä minä olen Ephraimille nijncuin wanha Lejon/ ja Judan huonelle nijncuin nuori Lejon. Minä/ minä idze heitä raatelen ja menen pois/ minä wien heidän pois/ ja ei kengän heitä woi pelasta.
15 Minä menen ja palajan taas sialleni/ siihenasti cuin he syndins tundewat/ ja minun caswoani edziwät.

1 Cosca heille wastoin käy/ nijn heidän pitä minua edzimän/ ja sanoman: Tulcat ja palaitcam HERran tygö/ sillä hän on meitä repinyt/ hän myös meidän paranda.
1. Cor. 15: 4. 2 Hän on meitä lyönyt/ hän myös meidän paranda. Hän teke meitä eläwäxi cahden päiwän peräst ä/ colmandena päiwänä hän meitä wirgotta/ nijn että me saamme elä hänen edesäns.
3 Nijn me otam sijtä waarin/ ja pyytelem/ että me HERran tundisim: Sillä hän coitta nijncuin caunis amurusco/ ja hän tule meille nijncuin sade/ nijncuin wihmasade/ joca maan tuoreutta.

Cuinga minä sinulle Ephraim 4
hywä teen? cuinga minä sinulle Juda hywä teen? sillä se armo/ jonga minä teille osotan/ on nijncuin amullinen pilwi/ ja nijncuin caste/ joca huomeneltain warhain lange. Sentähden wuoleskelen 5
minä heitä Prophetain cautta/ ja cuoletan heitä minun suuni sanoilla/ että sinun Jumalas sanat ilmaunduisit: Sillä minulle kelpa armo ja ei uhri/ Jumalan tundo ja ei polttouhri. 6 1. Sam. 15: 22. Matth. 9: 13. & 12: 7.

Mutta he käywät sen liiton ylidze nijncuin 7 Gen. 3: 6.
Adam/ jolla he cadzowat minun ylön. Sillä 8
Gilead on Caupungi wäärytä ja weren wicoja täynäns. Papit owat jouckoinens 9
nijncuin ryöwärit/ jotca wäijywät ja murhawat Sichemin tiellä: sillä he tekewät mitä he tahtowat. Minä näen Israelin huonesa/ 10 Israel pidetän fangina/ mutta Juda palaja.
jota minä cauhistun: sillä Ephraim teke huorin/ ja Israel saastutta idzens. Mutta Ju- 11
dalla on wielä elon aica olewa/ cosca minä minun Canssani fangiuden palautan.

Vers. 1. Wastoin käy) Tässä hän ennusta Christuxest ja Evangeliumist. Ei Judalaiset (otellet Jumalata/ cosca heille myötä käwi/ nijn täydyi heidän Vdes Testamendis palwella Jumalata ristin alla: ei muutoin taida olla: sillä pauperes Evangelizantur, wiheljäiset cuulewat Jumalan sanan/ mutta ei äwerjät sitä miräkän lue. v. 2. Cahden päiwän perästä) Puhutan Christuxen nousemisest cuolluist: mutta että hän puhu nijncuin usiammist/ tapahtu sentähden/ että me caicki nijncuin jäsenet hänen ruumisans/ cuolemme hänen cansans ja cuolluist nousemme/ cuolemme synnille ja elämme wanhurscaudelle/ Rom. 6: 8. v. 5. Wuoleskelen) se on/ minä holjan heidän epäjumalan palweluxens/ että he minua palwelisit. v. 9. Murhawat) Nimittäin/ heidän sieluns heidän epäjumalan palweluxens cautta.

VII. Lucu.

Propheta walitta waikiast Israelin syndejä ja catumattomutta/ v. 1. lijatengin heidän epäjumalan palwelustans/ v. 3. ja että he turwaisit ihmisten apuun/ v. 11. jongatähden he myös HERralda rangaistan/ v. 13.

1 Cosca minä Israeli autta tahdon/ nijn äsken nähdän Ephraimin wäärys/ ja Samarian pahuus/ nijn että he sitä enämmin epäjumalita palwelewat: Sillä waicka he 2
keskenäns waraston/ ja ulcona ryöwäritten cansa rangaistan/ ei he cuitengan huomaidze/ että minä otan waarin caikesta heidän pahudestans. Mutta minä näen kyllä heidän menons/ jota he jocapaicas pitäwät. 1 Hosea walitta Israelin catumattomutta ja epäjumalan palweluxsta.

3 He ilahuttawat Cuningan pahudellans/ ja Päämiehet walhellans / ja owat caicki
4 huorintekiät. Nijncuin pädzi/jonga leipoja lämmittä/ cosca hän on sotcunut/anda hän taikinan hapata ja nosta.
5 Tänäpän on meidän Cuningam juhla/ja Päämiehet lämbiäwät wijnasta/ nijn hän
6 cudzutta pilckajat tygöns. Sillä heidän sydämens on palawa nijncuin pädzi/cosca he uhrawat ja Canssa wiettelewät. Mutta heidän leipojans maca caiken yösen/ ja pala amulla tulen liekisä. He owat wielä caicki palawat nijncuin pädzi. Waicka heidän Duomarins syödän/ ja caicki heidän Cuningans langewat/ei ole sijttekän yhtäkän heisä/ jota minua rucoile.
8 Ephraim secoitta idzens Canssoijn: Ephraim on nijncuin kyrsä/jota ei kengän käännä.
9 Waan muucalaiset syöwät hänen woimans/jota ei hän cuitengan tottele. Hän on myös harman carwan saanut/ei hän sijttekän sitä huole.
10 Ja Israelin coreus nöyryte-tän heidän silmäins edesä/ ei he sengän tähden käännä idzens heidän HERRans Jumalans tygö/ eikä hänestä pidä lucua näijsä
11 caikisa. Sillä Ephraim on nijncuin hullumettinen/ jota ei mitän huomaidze/toisinans hän auxens hmuta Egyptiä / ja toisinans he
12 juoxewat Assuryn. Mutta että he nijn sinne ja tänne juoxendelewat/ heitän minä minun werckoni heidän päällens/ ja temman alas nijncuin linnut taiwan alda. Minä tahdon heitä rangaista/nijncuin heidän seuracunnisans saarnatan.
13 Woi heitä/ että he minusta horjahtuwat/ heidän täyty turmeldua: sillä he owat minusta luopunet. Minä olisin heidän kyllä päästänyt/jollei he olis walheita opettanet.
14 Nijn ei he myös minua huuda sydämestäns/waan ulwowat heidän luolisans. He coconduwat syömisen ja juomisen tähden/ ja owat minulle
15 cowacorwaiset. Minä opetan heitä ja wahwistan/ mutta pahasti he minua kyttäwät.
16 He palajawat/ mutta ei oikein/ waan owat nijncuin carsas joudzi. Sentähden pitä heidän Päämiestens miecan cautta langeman/heidän uhcaxens pitä Egyptis nauroxi tuleman.

Vers. 1. Nähdän) Jota enämmin opetetan / sitä pahemmaxi mailma tule. v. 6. Leipojans maca) se on/heidän Cuningans: ja tahto sanoa: he palawat nijn heidän epäjumaludesans/ ettei heitä millakän waiwalla taita sijtä eroitta / ja he tekewät nijstä Martyrit/joita Jumala rangaise/ nijncuin he sen Jumalan tähden kärsisit. v. 8. Käännä) Mutta anda hänen pala caicki toiselda puolelda. v. 12. Saarnatan) se on/ he uhcawat ja toruwat oikeita Prophetaita nijncuin wäärtä opettaita Jumalan edes/ sen pitä tuleman heidän pääns päälle/ heidän pitä sitä curituxt kärsimän/ jota he muita wastan heidän Schouluisans saarnawat. v. 14. Luolisans) se on/heidän Kircoisans ja Schouluisans / joisa he epäjumalain cansa salawuoteitta pitäwät. Vers. eod. He coconduwat) se on / he pitäwät heidän Jumalan palwelusians wadzan tähden. v. 16. Uhcaxens) Nimittäin/ Prophetaita wastan.

VIII. Lucu.

HERra käske ilmoitta Canssallens heidän rangaistuxens/että he ricoit hänen lijttons/v. 1. palwelit epäjumalita ja turwaisit ihmisten apuun/v. 4. & 9. jota wastan ei heidän monet uhrins ja kirckons pitänyt auttaman/ v. 12.

HERRA uhca Canssans heidän epäjumalan palwelurens tähden/ja uscallurens ihmisten päälle.

1 HUuda selkiäst nijncuin Basuna/ ja sano: hän tule jo HERRan huonen ylidzen nijncuin Corca. Että
2 he owat minun lijttoni rickonet/ ja owat minun Laistani luopunet. Nijn heidän pitä minua huutaman: sinä olet minun Jumalan/me Israel tunnemme sinun.
3 Israel hylkä hywän/sentähden pitä wiholli-sen heitä waiwaman.
4 **He asettawat Cuningat ja ei tottele minua / he panewat Päämiehet / ja ei minun pidäis sitä tietämän.** Cullastans ja hopiastans tekewät he epäjumalita / että he juuri nopiast häwiäisit.
5 Sinun wasickas Samaria hän syssä pois/ minun wihan on julmistunut/ ei se taida cauwan olla/heitä pitä rangaistaman.
6 Sillä wasicka on tullut Israelist/ jonga on seppä tehnyt/ ja ei taida Jumala olla. Sentähden pitä Samarian wasican tomuri tehtämän: Sillä he kylwit tuulen/ ja heidän pitä
7 jällens tuulispään nijttämän. Ei heidän siemenens pidä tuleman ylös/eikä hedelmäns jauho andaman: ja jos hän wielä annais/ nijn muucalaiset pitä sen syömän.
8 Israel tule syödyxi / ja pacanat pitäwät hänen saastaisna astiana.
9 Että he juoxit Assurin tygö/nijncuin erynyt Hirwi. Ephra-01 im lahjoi racastaitans / ja anda pacanoille weron.
Ne minä cocon heidän päällens/ heidän pitä Cuningaan ja Päämiehin pian
11 suuttuman. Sillä Ephraim on tehnyt monda Altarita syndiä tehdäxens/nijn pitä myös
12 Altarit hänelle synnixi luettaman. Waicka minä paljo heille minun Laistani kirjoitan/ nijn he lukewat sen cuitengin muucalaiseri opixi. Että he nyt paljo uhrawat/ja liha
13 tuowat edes / ja syöwät/nijn ei se cuitengan ole HERRalle otollinen. Mutta hän tahto muista heidän pahudens/ja heidän syndins edziä/ jotca Egyptijn heidäns käändäwät.

14 **Jsrael unhotta luojans ja rakenda Kircko. Ja Juda teke myös monda wahwa Caupungita/mutta minä lasken tulen hänen Caupungeihins/ joca hänen huonens polttaman pitä.**

V. 1. Hän tule) Nimittäin wihollinen/ Assyrian Cuningas. v. 4. Cuningat) Cadzo 2. Par. 1: 6. v. 5. Wasickas) sinun cuwas eli epäjumalas. v. 12. muucalaiseri opiri) Ei se ole usti/ että Jumalan sana ja oikia oppi cudzutan muucalaiseri ja wääräri opiri ajeldä jotca idze wäärät opettajat owat. v. 13. Syöwät) Nijncuin uhri syödän/ se on/ pohä ruoca/ joca Jumalalle palweluxeri tapahtu. v. 14. Rakenda Kircko) Pidä waari/ cuinga se Jumalalle kelpa/ että Kircot raketan pyhille ja heidän jatörillens/ Pecarille/ etc. ja Jumala ja hänen sanans unhotetan.

IX. Lucu.

JUmala uhca Jsraelin waldacunda heidän epäjumaludens tähden/ v. 1. callilla ajalla/ v. 2. saastaisella ja kelwottomalla jumalan palweluxella/ v. 3. ja muulla hirmuisella rangaistuxella / v. 6.

Propheta uhca Jsraeli cowin rangaistca heidän epäjumalan palweluxens tähden.

1 **EJ sinua tarwita riemuidzeman Jsrael/ eikä öyckämän nijncuin**
2 **Canssat. Sillä sinun jumalan palweluxes on huoruus sinun Jumalatas wastan/ jollas porton palcka edzit/ että caicki aitat jywillä täytetäisin. Sentähden ei pidä aitat eikä cuurnat sinua elättämän/ eikä wijnan pidä sinulle menestymän.**
3 **Ja ei heidän pidä oleman HERran maalla/ mutta Ephraimin pitä jällens menemän Egyptijn/ ja pitä Assyrias saastaista syömän. Josa ei taita HERralle wijnasta juomauhria tehdä/ eli muuta tehdä hänen mielens nouteri. Heidän uhrins pitä oleman nijncuin murhelliſten leipä/ josta caicki saastuwat**
4 **jotca sitä syöwät: Sillä heidän leipäns pitä heidän idze syömän/ ja ei sitä pidä HERran huonesen wietämän.**
5 **Mitä te silloin tahdotta wuosicaunna ja HERran juhlapäiwänä tehdä?**
6 **Cadzo/ heidän pitä raateliata pakeneman/ Egypti pitä heidän cocoman/ ja Moph pitä heidän hautaman. Noculaiset pitä siellä caswaman/ josa nyt heidän rackan epäjumalans hopiat owat/ ja orjantappurat heidän majoisans.**
7 **Edzimisen aica on tullut ja costamisen aica/ jonga Jsraelin pitä kyllä tundeman.**

Prophetat owat tompelit/ ja hengelliset owat mielipuolet/ sinun suuren pahain tecois tähden/ ja sen suuren ja cauhian epäjumalan palweluxen tähden.
8 **Wartiat Ephraimis pidit heidäns hetken minun Jumalani tygö/ mutta nyt he owat Prophetat/ jotca hänelle paulan caikilla hänen teilläns panewat/ sillä wainollisella epäjumalan palweluxella/ heidän Jumalans huonesa.**
9 **He käywät ylön sywästi ja owat turmellut/ nijncuin Gibean aicana/ sentähden pitä hänen heidän pahat tecons muistaman/ ja heidän syndins edzimän.**

JNä löysin Jsraelin corwesa nijncuin
10 **wijnamarjat/ ja näin teidän Isän nijncuin ficunapuus utis ficunat. Mutta he menit sijtte BaalPeorin tygö/ ja lupaisit heidäns sille häpiäliselle epäjumalalle/ ja tulit nijn julmaxi cuin heidän racastajanskin.**
11 **Sentähden pitä Ephraimin cunnian lendämän pois nijncuin lindu/ nijn ettei heidän pidä synnyttämän eikä candaman eli sijttämän.**
12 **Ja ehkä he wielä lapsians caswataisit/ nijn minä tahdon cuitengin heidän lapsittomaxi tehdä/ ettei heidän pidä ensingän Canssa oleman: Woi heitä/ cosca minä myös heistä luowun.**

Ephraim/ jonga minä näen/ on istutettu
13 **ja caunis nijncuin Tyrus/ mutta hänen täytty nyt surmajalle lapsens anda.**
14 **HERra anna heille: mutta mitäs tahdot heille anda? anna heille hedelmätöin cohtu ja mahot nisät.**

Caicki heidän pahudens tapahtu Gilga-
15 **lis/ siellä minä heitä wihan/ ja minä ajan heidän pois minun huonestani/ heidän pahan menons tähden. Engä heille sillen osota rackautta: sillä caicki heidän Päämiehens owat langennet pois.**

Ephraim on lyöty/ hänen juurens owat
16 **cuiwettunet/ ettei ne sillen taida hedelmätä canda. Ja waicka he wielä candaisit/ nijn minä tahdon cuitengin sen ihanan hedelmän heidän ruumistans cuoletta.**
17 **Minun Jumalan on heittäwä heidän pois / ettei he händä cuullet/ ja heidän pitä pacanain seas eryrisä waeldaman.**

Vers. 4. Murhelliſten) Deut. 26: 14. on kielty murheuhria tekemäst. v. 7. Owat tompelit) Ier. 2: 8. v. 9. Gibean aicana) Iud. 20: 13. Sijnä wastaisit Ben Jamiterit caickein pahimman työn puoleſt/ jotca sentähden täydyi peräti cadotetta. v. 14. Mahot nisät) Ettei heidän pidäis sillen lapsia synnyttämän maalla/ mutta caicki piti wietämän pois. v. 16. Cuiwettunet) Waldacunda on pois/ he hajotetan pacanoihin.

X. Lucu.

JUmala uhca häwittä heidän epäjumalans Circot ja Altarit/ ja heidän waletut wasickans/ joita he palwelit/ v. 5. ja coco heidän maans ja waldacundans/ v. 9. neuwo heitä parannuxeen/ v. 12. mutta ettei he sitä totelle/ waan turwaisit omaan wäkewyteens/ piti heidän cukistettaman/ cuin sanottu on/ v. 13.

HERRA uhca Jsraeli heidän epäjumalan palweluxens tähden.

1 **JSrael on tullut häwinneri wijnapuuri/ sencaltainen on myös**
hänen hedelmäns. Ja nijn palio cuin hänellä hedelmätä on/ nijn

monda

monda hän myös teke Altarita. Sinä josa maa paras on/ sihen he rakendawat caunimmat Kircot. Heidän sydämens on jaettu/ ja he löytäwät heidän syndins: mutta
2 heidän Altarins pitä cukistettaman/ ja heidän Kirckons häwitettämän.
3 Silloin pitä heidän sanoman: ei meillä Cuningast ole/ sillä en me ole HERRa peljännet/ mitä sen Cuningan pidäis meitä auttaman?
4 He wannowat turhan ja tekewät liton/ ja sencaltainen neuwo wihotta nijncuin myrkyllinen ruoho caikis wagois kedolla.

5 Samarian asujamet cocowat heitäns wasican tygö BethAwenis: sillä hänen Canssans on parcunut hänen tähtens/ joka hänen Camarins owat tottunet riemuidzeman hänen cunnians puolesta: sillä hän on
lud: 19. 6 wiety heildä pois. Ja se wasicka on wiety Assyriaan Jarebin Cuningan lahjarit: nijn pitä myös Ephraimin häpiällä oleman/ ja Israelin pitä häpiälisest käymän hänen aiwoiturens cansa.
7 Sillä Samarian Cuningas on rauwennut nijncuin waari weden päältä. Awenin cuckulat owat pyhityt pois/ joilla Israel on syndiä tehnyt. Ohdacket ja orjantappurat caswawat heidän Altarillans/ ja heidän pitä sanoman: te wuoret peittäkät meitä/ ja mäet caatucat meidän
9 päällem. Israel sinä olet syndiä tehnyt hamast Gibean ajasta/ sihen myös he owat jäänet. Mutta sencaltainen sota/ cuin nijtä pahoja ihmisiä wastan Gibeas tapahdui/ ei pidä heitä käsittämän.
10 Waan minä rangaisen heitä minun mieleni jälken/ nijn että Canssat pitä heidän ylidzens coconduman/ cosca minä heitä rangaisen heidän cahden syndins tähden.
11 Ephraim on wasicka/ joca on tottunut rihtä tappaman/ ja nijn minäkin tahdon käydä hänen caunin caulans päällä. Minä ajan Ephraimi/ Judan pitä kyndämän ja Jacobin teillä äjestämän.
HERRAn neuwo heitä parannuxeen. Ier. 4:3. 12 Sentähden kylwäkät wanhurscautta/ nijttäkät rackautta ja kyndäkät toisin/ että nyt on aica HERRa edziä/ sihenasti cuin hän tule/ ja sata teille wan-
13 hurscauden. Sillä te kynnätte jumalattomutta/ ja nijtätte pahoja tecoja ja syötte walhen hedelmitä. Että sinä turwat sinus sinun omaan menos/ ja sinun moneen Sangarijs nijn pitä meteli nouseman sinun Canssas seas.

Nijn että caicki sinun linnas pitä häwitettämän/ nijncuin Salman cadotti Arbelin huonen sodan aicana/ ja äiti pitä lapsinens tapettaman. Nijn pitä teillengin BethElis tapahtuman/ teidän suuren pahudenne tähden/ että Israelin Cuningas pitä amulla warahin lyötämän maahan.

Vers. 1. Hedelmätä) Caupungit owat seucaltaiset cuin sen wijnapuun hedelmät olit/ mutta ne owat poimetut pois ja owat tyhjät. v. 3. Sen Cuningan) Nimittäin/ Assyrian Cuningan. v. eod. Peljännet) se on/ HERRan sana/ jota Prophetat sanoit meille/ en me ole totellet. v. 5. BethAwenis) se on ricos huone Nijn cudzu hän BethElin/ josa Israelin cullainen wasicka oli ja heidän epäjumalans. v. 12. Kylwäkät) se on/ saarnatcat oikein/ eli minä tahdon teidän caitsanne kyndä. v. 14. Salman) Ei tätä Historiata cusan Raamatus löytä/ nijncuin monda muuta sencaltaist on tapahtunut/ cuin Judas sano Sathanist ja Michaelist. v. 15. Amulla) se on/ pian ja nöpiast.

XI. Lucu.

HERRa juttele hywiä tecojans Israeli cohtan/ ja heidän ricoxtans ja kijttämättömyytäns sitä wastan/ v. 1. uhca heitä että he häwitetän Babelin Cuningalda/ v. 5. walitta ettei he paranna idzens/ v. 7. josta hänellä olis kyllä syy heitä peräti hucutta/ mutta ei hän sitä tahtonut armons tähden tehdä/ v. 8. waan lupa wielä hänen waldacundans heidän secaans toimitta/ v. 10.

HERRAn muistutte-le hänen hywiä tecojans/ ja heidän kijttämättömyttäns. Exod 31: 8. Matth. 2: 15.

OSca Israel nuori oli/ pidin minä hänen rackana/ ja cudzuin Egyptist minun poicani. Mutta 2
cosca hän nyt cudzutan/ nijn he käändywät pois/ ja uhrawat Baalimille/ ja suidzuttawat cuwille. Minä otin Ephrai- 3
min käsiwarresta ja talutin händä/ waan nyt he owat minun apuni unohtanet. Minä an- 4
noin heidän wetä ihmisen tiestä/ ja käydä rackauden ohjisa/ ja minä autin heitä/ otin iken heidän caulastans ja annoin heille elaturen/
Ohca heitä Assyrilaisilla. ettei he olis palainnet Egyptijn. Waan nyt 5
on Assur tullut heidän Cuningaxens: sillä ei he tahdo palaita. Sentähden pitä miecan tu- 6
leman heidän Caupungins päälle/ ja pitä heidän salpans temmaman ylös/ ja syömän ne heidän aiwoiturens tähden.

Walitta heidän catumattomuttans. Minun Canssan wäsy käändymäst minun 7
puoleeni/ ehkä cuinga heille saarnataisin/ nijn eik engän hangidze cuuleman.

MItä minun pitä sinusta tekemän Ephraim? warjelengo minä sinua Israel? Pidäiskö minun sinulle tekemän nijn- 8
cuin Adamalle/ ja asettaman sinun nijncuin Zeboimin? Mutta minun sydämel- 9
läni on toinen mieli/ minun laupiuden on ylön palawa: Etten mi-

Gen. 19: 24.

nä tee

ná tee minun hirmuisen wihani jälken/ engä palaja Ephraimi cadottaman: sillä minä olen Jumala ja en ihminen/ ja olen Pyhä teidän keskellän/ en cuitengan minä tahdo tulla
10 Caupungijn. Silloin HERra noudatetan/ja hän on kiljuwa nijncuin Lejoni. Ja cosca hän kilju/nijn ne peljästywät/jotca lännesä owat.
11 Ja ne Egyptis myös peljästywät nijncuin lindu/ja ne Assurin maasta nijncuin mettinen/ ja minä tahdon heitä jällens asetta heidän huoneisins/sano HERra.

Vers. 3. Talutin) Nijncuin äiti harjoitta lastans käymän/ ja käsiwarresi johdotta. v. 8. Mitä minun pitä) Cuin hän sanois: en minä tiedä cuinga minä sinua Israel autan: sillä ei rangaistus eikä armo auta/ minä lähetän Christuxen/ joca sinulle hywin teke. v. 9. Caupungijn) cuin hän sanois: minun waldacundan on nijn suuri olewa/ ettei se mahdu yhtengän Caupungijn: ja se on Christuxen waldacunda coco mailmas.

XII. Lucu.

HERra soima Israelin epäjumalutta/v.12. ja ihmisijn turwamist/v. 2.neuwo heitä parannuxeen / nuhtele heidän opettaitans/v.7.sano idzens andawans heille Prophetaita/joita heidän pidäis cuuleman/v.9. & 13. mutta ettei he sitä tee / waan pitäwät idzens epäjumalijn/ tahto hän heitä edziä/ v. 11. 12. 14.

HERRA rangaise Israelin epäjumalutta.

12 Ephraimis on jocapaicas walhe minua wastan/ ja Israelin huonesa wäärä jumalan palwelus. Mutta Juda pitä wielä kynni Jumalasta/ja oikian pyhän Jumalan palweluxen.

1 Ephraim ruocki idzens tuulella ja samo itä tuulen perän / ja palwele jocapäiwä epäjumalita/ja enändä wahingota. He tekewät Assurin cansa lijton / ja wiewät Balsamita
2 Egyptijn. Sentähden warjele HERra Judan/ja edzi Jacobi hänen menons jälken/ja costa hänelle hänen ansions jälken.

Israel wahwista hänen Jumalan palweluxens Jacobin tawalla. Gen. 25:26. Gen. 32:25. Gen. 28:18.

3 Hän on äitins cohdusta polkenut alas hänen weljens/ ja caikella woimallans Jumalan cansa taistellut.
4 Hän paineli myös Engelin cansa ja woitti: sillä hän itki ja rucoili händä/ BethElis löysi hän hänen/ ja siellä hän on puhunut meidän cansam.

HERRA neuwo heitä parannuxeen ja aja tä caperin heidän wahwistuxens.

5 Mutta se HERra on Jumala Zebaoth/
6 HERra on hänen nimens. Nijn käännä nyt sinuas sinun Jumalas tygö/ tee laupius ja oikeus/ ja turwa alati sinun Jumalaas.
7 Mutta cauppamiehellä on wäärä waaca
8 kädes ja pettä mielelläns: Sillä Ephraim sano: minä olen ricas/minulla on kyllä/ ja ei yhdesäkän minun työsäni löytä pahateco/joca
9 syndi olis. Mutta minä olen sinun Jumalas hamast Egyptin maasta/joca sinun anda wielä majoisa asua/ nijncuin juhlina tapahtu.
10 Ja puhun Prophetaille/olen myös se joca nijn monet ennustuxet annan/ja Prophetain cautta julistan/cuca minä olen.
11 Sillä Gileadis on epäjumalan palwelus/ja Gilgalis he uhrawat härkiä huckan/ja heillä on nijn monda Altarita/cuin cuhiloita on pellolla.

Jacobin täyty Syrian maahan paeta/ja
12 Gen. 28: 5. Israelin täyty palwella waimon tähden/ waimon tähden tosin täyty hänen caita.
13 Exod. 14: 30. Mutta sijtte wei HERra Israelin Egyptistä Prophetan cautta/ja andoi sen Prophetan cautta händä corjata.
14 Waan Ephraim wihoitta hänen nyt epäjumalittens cansa/ sentähden pitä heidän werens tuleman heidän päällens / ja heidän HERrans on costawa heidän pilckans.

Vers. 1. Lijton) He uscaldawat ihmisijn/ ja ei Jumalaan. v. 4. BethElis) siellä oli heidän mielestäns soweliambi Julan palwelusta pitä cuin Jerusalemis/ ja sen wahwistawat/ että Jacob oli siellä ihmeitä tehnyt. v. 7. Waaca) Ei he BethElist selitä oikein Raamattua. v. 12. Paeta) Että Jacob palweli Jumalata BethElis/ se tapahtui silloin hänen personans puolesta: mutta sijtte cuin Jumala ilmoitti idzens Mosexen cautta/ ja Canssans wei Egyptistä/ sitä heidän piti sijtte seuraman/ ja ei Jacobi. v. 14. Heidän HERrans) se on/ Assyrian Cuningas.

XIII. Lucu.

HERra walitta waikiast Israelin epäjumalutta/ v. 1. ja suurta kijttämättömyttä/ v. 4. uhca costa heille sen jälken/ v. 7. lupa cuitengin heitä helwetist ja cuolemast päästä/ waicka harwat heistä sen lohduturen ymmärsit/v. 14.

Jumala walitta Israelin epäjumalutta ja kijttämättömytä.

1 Osca Ephraim Israelis corgotettin/ nijn hän hirmuisest opetti/ ja teki sijtte syndiä Baalimin cautta/ja sen cautta surmattin. Mutta
2 nyt he paljo enämmin syndiä tekewät/ja walawat cuwia hopiast/nijncuin he taitawat ajatella/nimittäin/epäjumalit/jotca caicki cuitengin sepän tegot owat: joista he saarnawat/ja joca tahto nijden wasickain suuta anda/sen pitä ihmisiä uhraman. Ne saawat amu
3 udun/ja sen casten joca warahin lange. Ja nijncuin acanat jotca puhalletan pois luwasta/ ja nijncuin sawu totoista.

Esa. 43: 11.

4 Mutta minä olen sinun HERras Jumalas Egyptin maasta / ei tosin sinun pidäis muuta Jumalata tundeman paidzi minua/ eikä yhtän wapahtajata/ waan minua ainoata.
5 Deut. 32: 10. Minä surin tosin sinun tähtes corwesa/ sijnä carkiasa maasa.
6 Deut: 32: 15. Mutta että he owat rawitut / ja kylläns saanet / nijn heidän sydämens paisui/ ja sentähden minun unohtawat.

Yhea heitä rangaistuxella.

7 Minä myös tahdon olla heidän cohtans nijncuin Lejoni / ja tahdon heitä wäijyä nijncuin Pardi tiellä. 8 Minä tahdon heitä cohdata nijncuin Carhu jonga pojat owat otetut pois. Ja tahdon rewäistä heidän paatunen sydämens ricki / ja tahdon heidän siellä syödä / nijncuin Lejon repi pedot ricki.

9 Israel / sinä wiet sinus onnettomuten / waan sinun terweydes on minus ainoas. 10 Cusa on sinun Cuningas? joca sinua taidais autta caikis sinun Caupungeisas? ja sinun Duomaris joista sinä sanoit: anna minulle Cuningas ja Päämiehiä. 1.Sam.8:5. 11 Minä tosin annoin sinulle Cuningan minun wihasani / ja otan sen sinulda pois minun hirmuisudesani.

12 Ephraimin pahateco on sidottu cocon / ja hänen syndins owat salatut? 13 Sillä hänelle pitä kipu tapahtuman nijncuin wastoinolewaiselle: sillä hän on tyhmä lapsi. Ja sen ajan pitä tuleman / ettei heidän pidä taitaman kärsiä heidän lastens surkiutta.

Lupaus Christuxest. 1.Cor.15: 54. Heb.2:14 14 Mutta minä tahdon heitä päästä helwetist / ja wapahta cuolemast. Cuolema / minä tahdon olla sinulle myrcky / helwetti / minä tahdon olla sinulle surma. Ezec.19:12. 15 Cuitengin on se lohdutus minun silmäini edest peitetty: sillä hänen pitä weljesten waihella hedelmätä tekemän. Itätuulen pitä tuleman corwesta ja hänen caiwons cureh tuman / ja hänen lähtens cuiwaman / sen pitä raateleman caickein callimmat calut ja tawarat.

1 Samaria pitä autiaxi tuleman: sillä hän on hänen Jumalallens cowacorwainen: heidän pitä miecalla langeman / ja heidän nuoret lapsens paiscattaman ricki / ja heidän rascat woimons pitä rewäistämän ricki.

Vers. 1. Surmattin) Nijncuin Ahas caickein hänen omains cansa. v. 3. Amu udun) Kyllä he sille epäjumalan palwelurelle paljo hywä lausuwat / waan ei sijtä mitän ole / sano Hosea. v. 9. Onnettomuten) se on / että sinä edzit apu ihmisildä / ja et Jumalalda. v. 11. Cuningan) Saulin hän andoi heille ylönmielden / 1.Reg. 8. Cuin hän tahdois sano: ensimäisen Cuningan annoin minä sinulle wihasani / nijn minä myös wijmeisen sinulda hirmuisudesani tahdon otta pois / ettei sinulle yhtäpitä olleman. v. 15. Helwetist) sen ajallisen waldacunnan pitä häwitettämän / waan hengellinen / se on / Christuxen waldacunda pitä corgotettaman.

XIV Lucu.

Jumala uhca että Samaria pitä häwitettämän / v. 1. neuwo heitä parannuxeen / v. 2. nijn hän tahto heille olla armollinen / autta ja caikella tawalla heitä siunata jällens / v. 5.

2 Käännä sinus Israel sinun HERRAN Jumalas tygö: sillä sinä olet langennut sinun pahain tecois tähden. HERRA neuwo parannuxeen. Zach. 1: 3. 3 Ottacat teillen nämät sanat / ja käändäkät teitän HERran tygö / ja sanocat hänelle: anna meille caicki synnit anderi / ja tee meille hywä / nijn me uhramme sinulle meidän huuldem mullit. 4 Ei Assur meitä auta / en me myös tahdo sillen astua orhitten päälle / engä sano enämbätä meidän käsialam tygö: te oletta meidän Jumalam / waan anna orwoiden armo löytä sinun tykönäs. Heb. 13:15.

5 Nijn minä taas olen paranda- Lupa armons ja siunauxens / jos he händä cuulewat. wa heidän erhetyxens / mielellänni minä heitä racastan / ja silloin minä olen käändäwä heistä pois minun wihani. 6 Minä tahdon Israelille olla nijncuin caste / että hän cucoista nijncuin cuckainen / ja hänen juurens lewiäwät nijncuin Libanon. 7 Ja hänen oxans pitä hajoman / että hän idze olis iloinen nijncuin öljupuu / ja hänen pitä hajaman nijncuin Libanonin. 8 Ja heidän pitä taas istuman hänen warjons ala / ja jywistä heitäns rawidzeman / ja cucoistuman nijncuin wijnapuu. Ja hänen muistons pitä nijncuin Libanonin wijnan oleman.

9 Ephraim / pois epäjumalais cansa / minä tahdon händä cuulla ja johdatta. Minä tahdon olla nijncuin wihersäinen honga / minusa pitä sinun hedelmäs löyttämän. 10 Cuca on wijsas / että hän näitä ymmärräis: ja nopsa / joca näitä huomaidzis: Sillä HERran tiet owat oikiat / ja wanhurscat waeldawat nijllä / mutta ylidzekäymärit nijsä langewat.

Prophetan Hosean loppu.